

МИ І СВІТ

WE AND THE WORLD

УКРАЇНСЬКИЙ
МІСЯЧНИЙ
МАГАЗИН

Ukrainian Monthly Magazine, EUCOM, HQ Civil Affairs Division, United Nations Displaced Persons Authorization No. 247.

Sponsor : International Refugee Organization.

Printer : Jos. C. Huber KG., Düssel vor München.

Circulation : 5000 copies.

Publisher :
Mykola Kolankowskyj

Address :
Mittenwald / Karw.
Jägerkaserne
Germany
diasporiana.org.ua

РІК I * жовтень-грудень 1950 * Ч. 5

Представники за кордоном

- L'Afrique du Nord:** Dr. Wolodymyr Sawtchak. Barrage de Ben-Metir, Ain-Draham B. P. 15, Tunisie.
- Australia:** L. Sklepikowycz, 189 Albion St., Surry Hills, Sydney, N. S. W.
- Argentina:** Nykola Denysiuk, c. Carapaligüe 790, Buenos Aires.
- Belgique:** Zybenko Roman, 9 rue des Brasseurs, Louvain.
- Brasil:** Natalia Dubycka, Curitiba, Rue Brigadeiro Franco 521, Parana.
- Chile:** Iwan Biloskurskyj, Santiago de Chile, San Nicolas 1381.
- England:** B. Skorobohatyj, 449 Two Ball Lonnen, Fenham, Newcastle upon Tyne.
- France:** Mazur C, Ing. Chem., I. Av. Pasteur, Moissy/Cramayee (Seine et Marne).
- Italia:** M. Matyczak, Passagiata del Gianicolo 7, Roma.
- Osterreich:** Mgr. O. Tiuschka, Innsbruck, Herzog-Friedrich-Straße 22/3.
- Schweden:** Walerian Fedortjuk, Lostigen 4, Spanga.
- U.S.A.-Canada:** Mrs. Wolodymyra Smyk, c/o Joseph Zayatz, 320 S. Wilbur Ave, Syracuse N. Y.

Фотографія на обкладинці: Головна брама ратуші у Львові

МИ І СВІТ

український місячний магазин

Рік 1

жовтень-листопад 1950

Ч. 5

Франческо Перрі*

Ч У Ж И Н К А

Коли вони вийшли на зупинці в одному селі над Йонським морем, земля була вже сповита присмерком, і лишилась небозівд жеврів ще відблиском соняшного проміння.

З порожнього поїзду зійшло тільки їх двоє, чоловік і жінка, та ще залізничник з нафтовою ліхтарнею та з заялозеним звитком під пахою.

Поїзд зупинився лиш на хвилину. Ледве вони зняли

свої клунки, як уже кондуктор вихилився з поштового возу і почувся свист, що якось дивно пронісся серед соковитої тиші цієї країни, і вже поїзд порухнувся, важко сопучи.

— Це море? — запитала вона, почувши плюскання води за невеличким муром, що оточував залізничні забудовання. Вона дивувалася, що воно таке маленькé й спокійне, мов озеро.

— Так, це море. Ходім! — сказав він, беручи в руки важку скриньку. Вона взяла малу валізу і все ще зніяковіло дивилася то на бюро керівника станції, що сидів при столі за машинкою, то на волооку нафтову ліхтарню третього прихожого.

— Що ти шукаєш? — скаже

*) Франческо Перрі, відомий італійський письменник, народж. 1885 р. в қалабрійському селі Карері над Йонським морем, відзначений в 1927 р. нагороною за найкращий італійський прозовий твір (роман „Емігранти“). Його твори перекладені на всі європейські мови.

зав він знову. — Ми вже на місці. За чверть години будемо вдома. Ходи, мої чекають на тебе.

Родина її чоловіка чекає на неї? Але ж вони її зовсім не знають!

Вона пробувала сміятись, але якийсь таємничий страх стримував її сміх. Їй здавалося, що вона потрапила в інший світ, в одну з тих заморських країн, що про них розповідають подорожні книжки, де серед святочних ночей під чаюдійним небом що хвилини чути рев лева. Не то, щоб тут було щось дике, а тільки слідів цивілізованого світу й тієї особливої запопадливости, що нею люди звикли оточувати місця свого щоденного перебування, тут не помічалось. Нечисленні дімки перед зализницею станцією були малі, криві, побудовані без усякого фахового знання, з вузькими дверима. Вони свідчили про крайню нужду. Вулички були тісні, запорошенні, вкриті гноєм та череп'ям. Поле, давно вижате й висушене спекою, де-не-де вкрите оливками й терниною, лунало звідусіль монотонним трі-трі-трі цвіркунів і пилинням саранчі.

— Це твоє село? — запи-

тала вона і, дещо перехилена в поясі під тягарем валізи, притулилася до чоловіка.

— Hi, — відповів він, — це не мое село. Ми й не йдемо до села, моя родина живе на хуторі. Ми вже майже на місці, Мала, знаєш?! Ти — чи не маєш трохи страху? — докинув він, помітивши її безвіразне обличчя та перелякані очі. — Ти побачиш, як привітають тебе мої, зокрема моя мати. Вона думатиме, що сама Мадонна прийшла відвідати її!

— Чому Мадонна? — запитала вона, сміючись.

— Бо тут ще не бачили таких жінок, як ти. Навіть дочки наших багачів не дорівнюють тобі.

Вона все ще сміялася, підбадьорена й дещо приємно торкнута його лестивими словами, але десь глибоко в ній закорінився сум і якась тривога; в який дивний край привіз мене мій чоловік!

Тепер вони зійшли на дорогу, оброслу дубами, і побачили на закруті невеличку хату, в якої дах був такий низький, що середнього зросту чоловік, витягнувши руку, міг дістати горища. Перед хатою ріс корч кактусу, що на нього падав крізь відинені двері відблиск з печі.

— Ось ми вже на місці, — сказав він і глибоко відіхнув, — це мій дім.

Щось стиснуло її за серце: Це тут? Яка мала й нужденна ця хатина! Сльози тиснулися до очей.

Він покликав знадвору.

На його поклик вискочила з-поза огорожі собака і почала сердито в'їдатися. Тоді з'явилася на порозі чорна постать, згорблена й тендітна, мов тінь. Вона повернулася і знову вийшла, несучи світло в руці. Поглянула на чужинку й підбігла. — Дитинко! Синку мій, чи це ти? — Вона йшла йому назустріч із розпростертими руками.

Він поклав на землю скриньку, і тепер вони стояли довго в обіймах, цілуючись багато разів.

А чужинка, зворушена, стояла остеронь.

Мати її чоловіка була суха жіночка, бронзова, мов дозрілий насінний стручок, з маленькою головою і сумними, повними болю очима, що нагадували крета. Вона була боса і так, тримаючи світло в руці, була схожа на бабусю з байкових книжечок.

Випустивши сина з обіймів, вона повернулася до

чужинки та обережно, немов лякаючись розчаруватися, посвітила їй в очі і дивилася на неї довго, мов прикута. Це мала б бути її невістка? Чужинка, що з нею її син одружився в далекій країні? Це вдалося їй неможливим: її син був селянином, а ця ось — це щось зовсім інше!

Ніколи не бачила старенька подібної до неї: високою була ця з'ява, із золотим волоссям, на голові смішний капелюшок, у горіховому плащі. А обличчя ніжне, мов на святих образах у церковці.

Старенька споглядала на свого сина та міряла знову поглядом невістку від стіп до голови. О, милий Боже! Вона була взута в зграбненькі шкіряні черевички, що спереду збігалися гостро, мов ткальські човенця.

— А ця ось — хто така? — спитала вона, вагаючись.

— Хто це? Та це ж моя жінка! — відповів він, повний гордості.

— Твоя жінка? Де ж ти знайшов таку дівчину? Вона схожа на Мадонну — прости мені Господи! Але де ми її примістимо?

Вона несміливо приступила, витягнула руку, що була

висохла й цупка, мов чоловіча, і, скопивши руку чужинки, оглядала її так, наче б то був якийсь склянний предмет.

— О, милив Боже, що за ручки, — лиш кров і молоко! — Вона пробувала притиснути цю ручку до уст, але чужинка її випередила й наставила лице, що його старенка з побожністю поцілуvala.

— Ходіть, ходіть, моя до-
ню! Наша хата така вбога...

— Вона йшла наперед, при-
свічуючи їм.

Коли вони ввійшли дос-
редини, старенка посклада-
ла їхні клунки, а сама зно-
ву вибігла.

Відразу після цього став на порозі худий селянин, ви-
сушений вітром, з поморщес-
ним обличчям і в круглій
шапчині на голові, що нагадувала священичу. Він був одягнений у короткі дреллі-
хові штани і в грубі вовняні
панчохи. В руці він три-
мав відерце, повне молока.
І його очі були сумовиті
й добрі.

Він поставив відерце на
стіл, обійняв сина і опісля
звернувся до чужинки. І його
зрівноважений і поважний
зір перевіряв її від стіп до
голови.

Старенка все ще стояла перед нею зі свічкою так, як ото стоять над колискою або над гніздом, мовляв: „Не ба-
чите, що привіз нам наш
син? Із сіньйорою одружив-
ся!“

Вона взяла руку синової і гладила її з особливою ніж-
ністю:

— Привіт вам, моя доню.
Наша хатина мала й неза-
можня, але їжі в нас не бра-
кує, і серце в нас щире.

Молода жінка не розумі-
ла, що вона говорила, але вона чула, як її власне сер-
це неспокійно билося. Все більше здавалося їй, що во-
на заїхала в якусь казкову
країну.

Єдина людина, що була їй
бодай дещо близчою, якій вона могла звіритися, це був її чоловік. Але й він, коли роздягнувся та став розгля-
дати домашнє устаткування
і говорити зі своїми твер-
дою, її незрозумілою мовою,
здавалося, віддалювався від
неї і знову поринав у цей
чужий її світ, що був йому
рідним.

— Геть капелюха! — крик-
нув він, обійняв її та голос-
но поцілував в уста.

Вона засміялася, зняла ка-
пелюха і потряслася головрою

так, що аж збурилося її чудове волосся.

Старенька, що все ще оглядала невістку, мов якусь райську пташину, погладила її по голові: — Милий Господи, це ж саме золото! — А тоді, наче б тільки з собою самою говорила: — Де ми її примістимо, — ми вбогі люди? Де ми її примістимо?

Потім вона почала накривати стіл. Простерла білесеньку скатертину домашнього ткання і поставила кілька поливаних тарілок, розмальованих квітами, а побіч них залізні вилки.

Старенький узяв у руки відерце з молоком та дерев'яну ложку і подав їх невістці:

— Може хочете спробувати ложку піни? Мусите знати, що вона смачна й здорова! Вона ще тепла.

Вона поглянула на нього майже ображено, але, коли він, мило всміхаючись, притулив ложку до її уст, вона спробувала.

Лагідна, м'яка піна, що пахла материнством, смакувала солодко й добре. Вона взяла другу ложку, а потім третю, ласа, немов дитина. І якесь дивне почуття заволоділо її серцем, коли вона

дивилася на те, з якою побожністю годує її старенький.

Вони вечеряли поважно, майже серед мовчанки, немов відбуваючи якийсь святочний обряд. Лиш молодий по-друг говорив вряди-годи, розпитуючи про рідних, знайомих, про події в селі та пропаварин, що їх він називав людськими іменнями. Обое старенькі давали скупі відповіді, що в них вичувалася добродушна серйозність селян, для яких усе святе й конечне.

В міжчасі старенький батько помітив, що невістка бере за мало сиру до галушок. Він набрав його повну жменню та, сиплючи по її галушках, говорив:

— Їдж же ж, доню, їдж! Без сиру галушки не смакують. Я його вимішав власними руками.

Він налив їй ще блідого, запраєленого зіллям вина, що приємним теплом входило в її кров, наче лікер.

Її чоловік з помітною радістю споживав по такій довгій відсутності поживну домашню їжу своєї батьківщини, то випитуючись батьків, то гуторячи з нею та жартуючи з її несміливості й збентеження.

По вечері вони пішли спати.

Старенька провела їх до комори, що її вікна виходили на овочевий город. В куті, на двох довгих дерев'яних підставках, стояв великий сінник. Він був напханий кукурудзяними листками, що зашелестіли під дотиком руки старенької матері.

— Це ваше ліжко, доню. Мабуть, спатимете добре. Для вас обох я свіжо наповнила сінник. Доброї вам ночі, — сказала вона і відійшла, скромно, майже соромливо.

Коли чужинка залишилася тепер сам-на-сам із чоловіком, її видалося, що це її перша шлюбна ніч, що цього чоловіка вона знає лише від сьогодні і що вони вперше поєднаються на спільне життя.

Чоловік схопив її в обійми і цілував довго й пристрасно. Але їй забажалося ще, заки піде спати, дещо впорядкувати свої враження та перевірити себе після цього, як відкрився перед нею цей убогий, гідний пошани, світ, в якому народився її чоловік і про який вона досі не мала ніякої уяви.

Тож вона сіла біля вікна та дивилася на краєвид. Саме зійшов був місяць. Тіні перед хатою були розтягнуті вдовжінь, мов намагалися втекти на захід. Недалеко, між деревами, запогудькала сова, здалеку неслось мелянхолійне й мелодійне ракання жаб.

І цей нічний краєвид навіяв їй уперше неспокійне питання: як я могла одріжитися з чоловіком, що так дуже різниться від мене? І поволі почав на неї налягати якийсь невимовний сум і острах перед будь-яким зближенням зі своїм чоловіком, щоб і воно не принесло їй розчарування.

Нараз іззовні, з току, почулася розмова. Це обое старенькі сіли перед хатніми дверми та стиха розмовляли з собою. Вона не розуміла, про що вони говорили. Але, догадуючись, що розмова стосується її, вона просила чоловіка, щоб пояснив їй.

— Чи ви бачили, — говорила старенька, — яку жінку привів тойшибеник? Гарна вона, краща як будь-яка сінйора, певно дочка лікаря або адвоката... Гарна вона, це правда, — сказав старенький, — але ти знаєш, що го-

ворить приповідка: жінку й вола вибирай у батьківщині! Гарна вона, але чи вона його любить? Вона така інша, ніж ми.

Молодий подруг переклав слова батьків, а опісля обняв її ніжно й поцілував:

— Мала, — сказав він, — мої хочуєт знати, чи ти мене любиш? Любиш ти мене, мій скарбе, моя голубко?

Чужинка безвільно піддалася його пестощам, але водночас їй здавалося, що вона набирає страху сама перед собою. Чи вона справді любить його, свого чоловіка? Мабуть, любить, стільки ж щасливих хвилин пережили вони спільно... Але чому в найглибшому закутку її серця, чому там печуть її непереможні сльози?

ЧОМУ ШТАНИ МАЮТЬ СПЕРЕДУ ПРУЖКИ?

Батько теперішнього англійського короля, Едвард VIII, як ще був принцом, іхав раз із приятелями на кінні перегони. По дорозі захопив його дощ і він змок до нитки. Очевидно, що після цього пружки на штанах, що їх досі роблено з боків, на швах, — розійшлися. Тому, що дощ не переставав іти, товариство вступило до хати одного селянина. Там селянка, гладячи принцові штани, загладила їх не збоку, а спереду. Коли принц прибув на перегони, його обстутило добірне товариство та почало поздоровляти з новою модою, що негайно прийнялася.

З того часу став король Едвард надавати тон чоловічій моді. Раз він закотив у непогоду штани й від тоді почали шити штани з закладками (манкетами). Іншим разом забув застібнути ґудзика в камізельці, і прийнялося долішній ґудзик не застібати, і т. д.

ГАЛЛО! ГАЛЛО!

В Америці й Англії ведеться під цю пору затяжна кампанія проти словечка „Галло” під час телефонної розмови. Виявилося, що воно забирає дуже багато часу. В самому тільки Нью-Йорку денно витрачають на нього 24.166 годин. Тому то приучують людей відповідати на телефон своїм прізвищем або числом телефону. Тоді при кожній розмові зискується коло 6 секунд.

Рим у райдузі світл

Столиця світу — Рим має кілька облич, що з них кожне приманює до себе інші кола людей з усіх національностей, рас і віровизнань. Рим цезарів, пантеонів, кольосей... Рим Мікель Анджелів і Рафаелів... Рим Гарібальді, Муссоліні, Де Гаспері й Тольятті... Рим катакомб і базилік... Рим носій тисячелітніх традицій і духовий центр модерного світу... Рим Апостола-рибалки св. Петра й Рим державного мужа й соціолога Папи Пія XII... — Цей Рим з десятками облич'їв однаково цікавий і однаково рідний отим нащадкам Ромула й оцьому мешканцеві далекого гірського українського табору на неукраїнській землі.

Був це тільки випадок чи, може, вислухана молитва старенької матері в рідній церковці св. Успення над Збручем, що довелося нам побувати в Римі саме в день проголошення догми Успення Пречистої Діви — 1. листопада 1950. Тоді, коли біля храму св. Петра зібралося 700.000 вірних і коли в почеті Святішого Отця йшло найбільше в історії Католицької Церкви число епископів і кардиналів. Тоді, коли

ввечорі Святе Місто зайнялося мільярдами світл і коли могутній замок св. Ангела, кольосей і десятки веж римських базилік оздобилися мерехтливими кораллями лямпадок.

Вирвавшися з темряви, що огорнула була Больонію, Фльоренцію і таке вже рідне нам Риміні, та втікаючи від перших промінів сонця, що викотилося з-поза апенінських верхів, наш поїзд останнім вбіг на просторий, ще не закінчений римський залізничний двірець. Була 7,30 година. О 8,30 год. мала вже бути замкнутою площа перед базилікою св. Петра. Автобусом МР їдемо вузькими вуличками стального Риму, поміж крамницями, заповненими різними, в більшості не першоякісними „пам'ятками з Риму”. Автобус важко просувається поміж натовпами перехожих різнопестрих людей, серед яких щовилини чорніють широкі капелюхи священиків та завої черниць. Що близче св. Петра, просування автобусу стає повільніше, аж врешті він затримується в якісь бічній вуличці, не доїхавши до своєї мети. Протискаємося на площу,

Святіший Отець благословить з лектикою

обтикану колонами, що її замикає велична базиліка св. Петра, така знайома вже з фотографічних карток. З моря голів виринає знайомий обеліск, праворуч побіч нього фонтан і там же поверх нього, над колонами, папський палац. Поміж юрбу пропискаються високі церковні дістойники, в пурпурах, із золотими хрестами. Їм промошують дорогу мальовничі гвардійці.

Вступ до базиліки дозволений тільки тим, хто мають окремі перепустки. Та й їм не так легко пройти. Ось біля однієї бічної замкнутої брами тиснеться кількасот людей, усі з білим карт-

ками в руках. Але брама довго не відчиняється. Чотири пурпуріві достойники пробують уйти якимось коридором, але за хвилину знову вертаються на площу.

А мені так хочеться зайти до середини й бачити зблизька Святішого Отця та його почет. У мене нема перепустки, але є сміливість, що її зроджує палке бажання. З фотографічним апаратом у руці проходжу попри довгий шпалір папських гвардійців. І дивно, ніхто мене не зупиняє. При вході до церкви св. Петра ще один контроль, але й цей немов мене не бачить. Ось я вже всередині храму. Наступного дня я любуватимусь його різьбами, мальовилами й мозаїками, але сьогодні в мене тільки одне бажання — дістатися якнайближче й бачити якнайбільше. Мені щастить втиснутися між публіку, тут же біля входових дверей, звідкіля згодом бачитиму Святішого Отця з віддалі трьох-чотирьох метрів.

Сам акт проголошення догми відбувається на подвір'ї, перед входом до базиліки. Там стойть вже заздалегідь приготований трон, що на нього Папа Пій XII входить, прибувши, оточений почетом, з свого приватного мешкання. Звідтіля Святіший Отець виголошує промову. Опісля відбувається церемонійний діалог

між Папою і деканом Колегії Кардиналів і секретарем Св. Конгрегації Східньої Церкви, кард. Тіссераном. Кардинал просить Папу в імені своїм і в імені всіх християн проголосити Успення Пречистої Діви правою об'явленою Богом, що в неї мусить у майбутньому вірити кожний християнин.

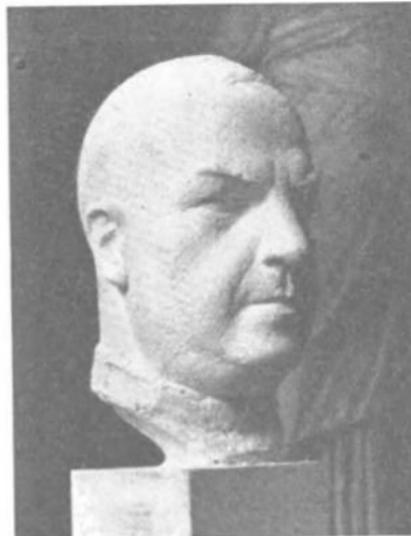
І тоді лунають старечі слова, що іх сотні радіовисилень передають усьому християнському світові: „... в імені Господа Нашого Ісуса Христа, Блажених Апостолів Петра й Павла та Нашому, проголошуємо, з'ясовуємо й дефініюємо, догму, об'явлену Богом: що Пречиста Богоматі Діва Марія, скінчивши земне життя, враз із тілом і душою була прийнятою до небесної слави.”

Зворушений, свідомий історичної важливості цієї хвилини, примикаю очі й бачу ті сотні-тисячі церков і соломою критих хат на Україні в старезними іконами св. Успення. Культ Пречистої Діви в Східній Церкві дав Апостольському Престолові найбільше доказів на цю догму. І мав слуханість коментатор однієї швайцарської газети, уважаючи проголошення догми св. Успення реверансом Апостольської Столиці в бік слов'янських народів та політичним актом великої ваги.

Під звуки папського маршу із сріблолитих струн пишний почет

переступає пороги базиліки. „Вівے 'ль Папа! Вівے 'ль Папа!” — лунає безпереривно із сотень тисяч уст. „Еспанія витає Папу!” — кличуть з усіх кутків просторій базиліки чорнобриві еспанки, в чорних коронкових діядемах. Народ шаліє з радості: плеще, вимахує руками, пнеться на лавки й колонни.

Похід відкривають пестроколіроворі відділи двох гвардій: швайцарської і „nobile”. Обабіч стоять, виструнівшись, старшини з лезами шабель на раменах. Далі йдуть, прийнятим у церкві звичаєм, наперед найнижчі рангою достойники папського дво-

Апостольський Візитатор
Синикоп д-р Іван Бучко — погруддя роботи
арт. Г. Крука

На площі св. Петра. Праворуч, над колоннами, папське мешкання

ру, високі службовики Конгресій, капеляни, прелати, архимандрити чинів тощо. А потім ряд за рядом ідуть єпископи, архієпископи, папські візитатори, патріархи й кардинали — всіх коло 800. Білі, чорні й жовті — представники різних національностей і рас.

Темпераментні сини й дочки півдня вітають своїх єпископів і кардиналів голосними окликами. Тож не диво, що й я, помітивши в поході на почесному місці нашого Владику, Апостольського Візитатора Кир Івана побіч українського американського єпископа Кир Амвросія Сенишина, забуваю про прийняті в нас звичаї та з усіх сил махаю руками. І радію мов дитина, діставши сердечну відповідь на моє привітання.

Поміж кардиналами і єпископами, в препишній золотом кутій лектиці Святіший Отець. Благословить управо івліво. На лиці добрячий усміх. Бачу кожний порух, кожну зморщку на Його обличчі.

За єпископами — князі й графи папського двору та представники

урядів і княжих європейських дворів. На чолі офіційної італійської делегації йде усміхнений Де Гаспері. Також його вітають італійці окликами: „Де Гаспері! Де Гаспері!” Дещо оподалік від нього йде з французькою делегацією міністер закордонних справ Шуман. Міністри, сенатори й посланці. Представники держав у галантних строях дипломатів, побіч них їхні дружини в дорогих хутрах. Князі, княгині, княжни, політики й провідники партій — на моїх очах хиляться під благословення старечих рук Христового Намісника.

По Службі Божій, що її Святіший Отець відслужує в базиліці, похід рушає назад в тому самому порядку. При вихідних дверях Папа встає на лектиці та, благословляючи обома руками,

звернений лицем до народу, залишає базилізу і відходить бічними дверима до ватиканських забудовань. Але народ на площі перед базилікою не вмовкає. Оклики: „Віві 'ль Папа!” щораз голоснішають, аж поки, через яких п'ятнадцять хвилин, біла постать не з'явиться високо у вікні папського палацу та щераз не поведе над товпою знак хреста.

Я бачив ще двічі ввечорі, як стотисячна юрба, зібравшись на плоші св. Петра, окликами викликала Святішого Отця до вікна й шаліла з радості, коли те

вікно блискало світлом. У ті хвилини я шкодував, що так мало українців має змогу бачити цей ентузіазм.

Я бачив також наступного дня, як загиблені в молитві тисячі прочан з усього світу проходили вулицями Риму, від базиліки до базиліки — попереду священик із чорним покутним хрестом. І тоді я шкодував, що так мало українців має змогу бачити цю віру.

Бо справжнє уявлення про силу католицизму можна мати тільки там, у Святому Місті.

Микола Колянківський

ДОГМА СВ. УСПЕННЯ Й ПОЛІТИКА

Швайцарський часопис „Ді Тат”, коментуючи рішення Святішого Отця проголосити догму св. Успення, пише:

„Рішення проголосити цю догму, що з ним зволікано впродовж століть, та всі ці вроčистості треба уважати також політичним актом. Католицька Церква та цілий християнський світ є переслідувані в східніх державах. Знову ж звеличування Пречистої Діви є серед слов'янських народів особливо поширене й могутнє. Отже, проклямація Папи активізує мільйони простих, пригнічених сердець. Вона звіщає могутність Апостольського Престола і Католицької Церкви. Вона заперечує матеріалізм і безбожництво. Отже, ця проклямація є воєнним гаслом, що об'єднує вірних тісніше біля їхніх прапорів.”

*

*

Двічі в місяць радіовисильні Лондон і Франкфурт відповідають на поставлені собі питання. Недавно запитав Лондон: „Звідкіля походять слова: „Мое ярмо є легке”? Троє людей з франкфуртського радія замовкли, не даючи відповіді.

Вони знали все: літературу, музику й техніку. Але слів Христових не знали. Не чули. Давно забули.

Країна в огні й крові

(На маргінесі корейських подій)

Корея (по японськи — Чозен, по китайськи — Чао-зеон), на яку звернені тепер очі цілого світу, це східноазійський півострів, що простягнувся, наче міст, поміж скомунізованим уже азійським суходолом та Японією, останньою базою американців на Далекому Сході, — або вірніше... мов револьверове дуло, націлене на Японію.

I. Деяць географії та історії

Корея межує на півночі з СССР (округа Владивостоку), на північному заході з Манджуруєю, від якої її відділює річка Ялю, і з відомим порт-Артуром (Дайрен, Дальний) — на заході — з Жовтим морем і Китаєм, на півдні — з широкою на 160 км. т. зв. корейською протокою (в якій лежить славний острів Цушіма), а на сході з т. зв. Японським морем та японськими островами. Для Європейців Корея — це країна Далекого Сходу, що лежить між 125 — 130 ступенями на схід від Грініч, а для американців — це країна Далекого

Заходу, що лежить поза полуденником „zmіни дати”*).

Корея — по місцевому „країна ранкового спокою”, що з Європи видається невеличким, невартим пильнішої уваги, півостровом, займає простір 220740 кв. кілометрів і має коло 30 мільйонів мешканців (для порівняння: Українська РСР, за найновішими даними Енциклопедії Українознавства, має 576600 кв. кілометрів і 41 мільйонів населення, а теперішня Польща має 312000 кв. км. і коло 25 мільйонів населення). Населення Кореї, що має в собі расові монгольські, китайські, манджу й тунгузькі елементи, живе в незви-

*) На міжнародній конференції у Вашингтоні в 1884 році вирішено, що, переступаючи 180-ий полуденник (між Аляскою та Камчаткою) зі сходу на захід, треба змінити дату, „перескаючи” з „сьогодні” на „завтра” або навпаки, коли спрана про подорожі з заходу на схід. Це є причина, що початок війни на Кореї означається різними датами: в столиці Кореї Сеулі це була неділя 23. 6., год. 4 ранком, — в Нью-Йорку це була субота 24. 6., год. 18 пополудні, а за часом Грініч — це була субота 24. 6., година 23-я.

чайно важких та примітивних умовинах і хоч офіційно визнає науку Конфуція й Будди (мавши невеличкий відсоток католиків, прибл., 200000, і протестантів — приблизно 300000), на ділі є одним з найбільше атеїстичних народів світу; корейці почитають своїх предків і різного роду фетиши, тотеми старовинного походження. Основні заняття корейців — хліборобство й рибальство, а тільки невеличкий відсоток працює при видобутку підземних багатств і в дуже слабо розвиненому промислі.

З погляду поземелля, корейський півострів являє дві основні смуги: північну й східню — гористу (гори сягають до висоти 2400 понад рівнем моря), де розвинений переважно випас худоби й видобуток вугілля та золота, — та західню й південну, з великими низинними западинами, на яких плекають риб, бавовну, пшеницю, ячмінь, шовк, тютюн та стручкові рослини. Підсоння на побережжях — океанічне, а в середині країни — континентальне; взимку підо впливом сильних манджурсько-сібірських вітрів температура спадає до — 25, а влітку сягає до 40 ступенів Цельзія. Сильні дощові опади, переважно влітку (липень-серпень — протягом 45 днів) роблять майже неможливим всякий рух в країні, бо крім

одного справді доброго шосе, що провадить з півночі на південь, усі інші дороги потапають у болоті.

Історія Кореї сягає сивої давнини і вона повна трагізму. Це постійна боротьба народу проти численних наїздників з азійського континенту та з японських островів. Китайці, манджу та японці, а від кінця 19. століття ще й росіяни стараються опанувати Корею чи хочби закріпити там свої бази й впливи. Вже в VII. стол. корейці зорганізували одне велике ціарство Сілла, об'єднавши три відокремлені князівства: Коку, Паїкче і Сілла. Цілі століття країна, ізольована від зовнішнього світу, жила власним замкнутим життям і залишалась окремим ціарством у васальній залежності від Китаю.

2. Під японською окупацією

Але вже XIX. століття поклали край цій ізольованості Кореї, бо на її території стали скрещуватися політичні впливи старого Китаю, зростаючої на силі Японії та імперіалістичної Росії, яка в той час довела свої підбої аж по японське море. Після китайсько-японської війни (1894) Корея дісталася з-під дотеперішньої влади Китаю під вплив Японії, яка після війни, виграної з Росією, (1904-5), так закріпила своє панування на Далекому Сході, що

обернула Корею на свою колонію. Цей останній 35-річний період, (1910-45), японської окупації позначився намаганням ступнево ліквідувати різні познаки корейської національної відрубності, хоч у господарському й цивілізаційному житті Корея під японською окупацією дещо й зискала. Японці збудували мережу залізничних шляхів, модернізували копальні вугілля, заліза й золота, розвинули сільське господарство, заклали ряд школ і давали можливість корейським робітникам працювати й заробляти гроші в Японії. Тим не менше корейські змагання до повної політичної незалежності не вигасали. На весну 1919 року корейці під проводом теперішнього президента південно-корейської республіки д-ра Сінг'мана Рі підняли повстання, яке, однак, японці жорстоко здавили. Д-р Сінг'ман Рі мусів шукати захисту в ЗДА, де він жив до 1945 року, вичікуючи нагоди для дальшої акції в справі визволення батьківщини з-під японського ярма.

3. Декларація незалежності

Такою нагодою для корейських патріотів стала друга світова війна, а зокрема японсько-американські змагання на Далекому Сході. Після конференції в Каїрі 1. 12. 1943 р. проголошено де-

кларацію Рузвельта, Чан-Кай-Шека й Черчіла, в якій було стверджено:

„... пам'ятаючи про поневолення корейського народу, три держави вирішили подбати, щоб Корея в слушний час стала знову вільною і незалежною”.

Советський Союз, що мав власні політичні пляни на Далекому Сході, на каїрських нарадах участі не брав, бо тоді він ще зберігав дружні взаємини з Японією, хоч у війні з нею стояли тодішні советські союзники: ЗДА і Китай. Щойно на конференції в Потсдамі, що відбулася після закінчення війни в Європі, (17. 7. — 2. 8. 1945 р.), СССР зобов'язався виступити збройно проти Японії, прийнявши рівночасно умови каїрської декларації. Насправді, щойно по скиненні першої атомової бомби на японське місто Гіроshima, советське військо 9. серпня (в той самий день скинуто другу атомову бомбу на японське місто Нагасакі) рушило, але... не до наступу проти Японії, що не ставила вже майже жадного спротиву, а на легку здобич — на окупацію Маньджуїї, Китаю й половини Кореї, щоб дешевим коштом здобути голос у всіх справах Далекого Сходу.

Після капітуляції Японії (15. серпня 1945) советські й американські війська зустрінулися при

блізно на половині корейського півострова й усталили тимчасову демаркаційну лінію вздовж 38. рівнобіжника, що отак став спершу тільки тимчасовою, а далі вже й постійною лінією поділу двох окупацій — советської й американської, і... двох Корей — північної та південної. Цей кордон був невиправданий ні гospодарськими, ні географічними, політичними, культурними, історичними чи будь-якими іншими оглядалими. Все ж він став згодом „залізною заслоною”, що за нею Совети повели свою власну політику, підготовляючи події які почалися 24. червня 1950 року.

Щоправда, на нараді міністрів закордонних справ ЗДА, СССР і В. Британії, що відбулася в Москві з кінцем грудня 1945 року, Бернс, Молотов і Бевін, розглядаючи ситуацію в повоєнному світі, вирішили, що в Кореї має постати єдиний демократичний уряд, який мав би перебрати повноту влади після п'ятирічної опіки мішаної комісії, складеної з представників ЗДА, СССР та Китаю. Однак вже невдовзі виявилося, що на „єдиний демократичний уряд” у Кореї (як, зрештою, і всюди інде) інший погляд мають Совети, а інший американці. Наслідком советської політики саботажу праця згаданої мішаної комісії була зразу зведена на нівець і, врешті, по б'ях

тижнях, у травні 1946 р., ця комісія розпалася.

4. За випробуваннями зразками

Тим часом Совети повели свою роботу „справно” і „по плану”, за випробуваннями ще в Україні (а пізніше й серед інших „сателітів”) зразками. В березні 1946 року в північній Кореї, що має приблизно 11 мільйонів населення організовано т.зв. „Тимчасовий Народний Комітет” з осідком у місті Пйонг-янг, під проводом Клім-Іль-Сонга. Під цим прізвищем відомого корейського провідника протијапонської національної партізанської боротьби, що у 1946 р. повинен би кінчати 55-ий рік свого життя, виплинула в північній Кореї людина не більше 35 років, що приїхала з Москви, щоб керувати роботою корейського „наркомату”. Хоч корейці й не дуже то вірили у відмолоджувальні властивості російської діялектики, проте мусіли „малчать і слушати”, бо новий Клім-Іль-Сонг змісця заборонив усі кекомуністичні видання, подорожі без перепусток та слухання неросійських радіопересилань. Усіх справжніх і потенціяльних противників „тимчасового наркому” натавровано як „колаборантів” з японцями. Їх арештовувано й карано смертю.

Так підготувавши терен, большевицькі вожаки провели в грудні 1946 „вибори”, і то не тільки в північній Кореї, але, як тепер твердять, також потайки у південно-корейській республіці, за „єдиним списком” так званого „демократичного народного фронту”. Вислід цих виборів виявив, що корейці як слід вивчили техніку „найдемократичніших союзних виборів”: 99 % голесів віддано на список „демократичного народного фронту”. Немало допомогою у „виборах” було уставлювання у виборчих льокалях двох урн — білої для тих, що голосували на список „народного фронту”, й чорної — для тих, що відважилися б голосувати проти.

Одночасно приступлено до організації та перевищколу сильної „народної армії” з 200.000 воїнів, що про її озброєння подбали московські опікуни. Також проведено реорганізацію індустриї і хліборобства, включаючи їх до советської господарської системи й відмежовуючи від цілого світу, в тому й від південнокорейської республіки.

5. Непоправні оптимісти

У міжчасі американські чинники відновили намагання об'єднати Корею, переговорюючи з Советським Союзом. На домагання Маршала Молотова погодився

у вересні 1947 створити ще одну мішану корейську комісію, що знову постала і розпалася. Після цього справа Кореї з'явилася на порядку нарад Об'єднаних Націй (листопад 1947), що вирішили перепровадити в Кореї вільні вибори під наглядом ОН. Совєти відмовилися від цього рішення і заборонили комісії діяти на терені північної Кореї. Розподіл Кореї уже був довершений, отже, ОН вирішили провести вибори лише в південній Кореї. 10. 5. 1948 р. волею народу покликано правління південно-корейської республіки з президентом Сінгманом Рі та прем'єром Лі-Бун-Саком.

Вволяючи бажанню Сов'єтів, які вже від 1947 р. домагалися відкликання американського війська з Кореї, обіцяючи також відкликати своє, у серпні 1948 р. американці вивели всі свої збройні сили, залишивши всього коло 2 тис. обсерваторів. Чи вивели своє військо також Совєти, годі було перевірити. Тепер ясно, що там залишилися були „спеціалісти”, які підготовлювали пляни Кремлю.

Вже невдовзі по виведенні американського окупаційного війська північнокорейські комуністи стали домагатися „об'єднання“ цілої Кореї — під своїм, розуміється, пануванням (пригадайте собі „воз'єднання“ захід-

ньоукраїнських земель у вересні 1939 р.). Разом з цим вони почали провокувати прикордонні сутички (пересічно нараховано 12 вбитих денно), вести комуністичну агітацію та потайки підготовлювати плян насильного загарбання південнокорейської республіки системою гітлерівського „бліцкрігу”.

Південнокорейська республіка, хоч і стала членом ОН, була залишена на власну долю і не могла впоратися з внутрішніми труднощами та підривною роботою комуністів. Не могла також ставити чоло збройному нападові, що йому в першій стадії, ще заки наспіла допомога ЗДА й збройних сил ОН, вдалося було зломити оборону.

Помилки, що їх прийшлося змивати кров'ю

Як в європейській, так і в азійській політиці супроти СССР Америка допустилася по першій і другій світовій війнах чимало помилок. В Європі жертвою цих помилок впала Україна та інші свободолюбні нації, в Азії однією з жертв стала Корея.

Основною помилкою американської політики в Кореї по другій світовій війні була згода на поділ одноцілого дотепер національно-державного й господарського організму, що дало большевикам у руки такий важливий

ідеологічний та пропагандивний атут, яким є „об'єднання”. Бо Корейці прагнуть єдності не лише з політичних, але й з господарських міркувань. У північній Кореї є більшість підземних багатств країни, зокрема 90 % всього видобутку вугілля, копальні залізної руди й золота (американські експерти ствердили, що при правильній експлуатації Корея могла б стати третім величиною продуcentом золота в світі!), але одночасно там панував голод, бо риж і всі інші найважливіші харчові продукти залишилися були в південній частині країни. Вміло використовуваним большевиками гаслам о б'єднання й національної незалежності американці не намагалися протиставити нічого в ідеологічній площині.

Ці помилки прийшлося тепер окупити кров'ю американських вояків, проліятою на полі бою. На щастя, здоровий і рішучий зворот в американській політиці запобіг більшим жертвам: союзькому „возднанню”, Америка протиставила об'єднання нації у вільній державі.

Віримо, що зворот до правильної політики супроти поневоленого європейського Сходу та протиставлення комуністичним гаслам гасел самовизначення нації зменшить також до мінімуму кровний гарач, яким без-

умовно прийдеться ще західно-милки в европейській політиці.
му світові заплатити за його по-

В. Мартин

ПЛЯГІЯТ

Кілька днів тому я сидів у каварні. Нараз хтось поплескав мене по рамені. Дивлюся — мій друг Роман, що постійно перебуває в Лондоні. Сердечні привітання, обмін новинами, а тоді мій друг питає:

— Що ж, хлопче? Пильно працюєш, пишеш, багато грошей заробляєш?

— Працюю — так, але з грішми...

— То роби так, як Бонді Вуд!

— А хто це Бонді Вуд?

— Мій лондонський товариш. Йому щойно 26 років. Здібний хлопець: пише репортажі, фейлетони, романі й драми. Репортажі й фейлетони йому друкують, а романів і драм — ні. Треба наперед мати ім'я! — каже він раз.

І ми почали спільно обдумувати, як дійти до славного імені. Вдаване самогубство, скандална історія? Все це вже сотні разів бувало. Але за два дні Роман влетів до моєї кімнати зачервонілий.

— Чоловіче, — крикнув він уже на порозі, — я матиму ім'я!

Він показав мені „Таймс”. На першій сторінці стояло надруковане великими літерами: „Зухвалий напад на банк на Оксфорд Стріт”.

— Не розумію, чого ти радієш!

— Ган'стери, що їх, до речі, всіх ув'язнили, виконали напад саме так, як я це змалював у моїй новелі „Грабіжники банку”. Я заскаржу тепер грабіжників до суду і буду домагатись відшкодування, бо моя новеля через плягіят утратила вартість.

За кілька тижнів лондонська преса мала сенсацію. „Писменник скаржить ган'стера за плягіят!” — стояло на заголовкових сторінках багатьох газет. Вміть ім'я Бонді Вуда стало відоме цілому Лондонові.

— І як випав процес?

— Суддя признав, що ган'стери вкрали у Вуда його задум.

— І скільки фунтів відшкодування присудив йому?

— Як то відшкодування? Суддя визнав Вуда духовим спричинником злочину і засудив на шість місяців в'язниці. Р. Л. Б.

Американські мигунці

Статуя Свободи, велична постать жінки зі смолоскипом у піднесеній правицею, — символ Нового Континенту, Америки. Це символ свободи і вільного життя людей Нового Світу. Могутня статуя, сильвета якої так добре відома по всьому світі, вітає всіх, хто прибувають до Нью-Йоркського порту.

Поставлена на малому острівці, при самому вході до гавані, могутня постать на високому кам'яному піднесенні домінує над усією пристанню. Кораблі, сотні кораблів проходять повз неї, прямуючи до воріт Америки. До воріт континенту, де слово свобода має не пропаѓандивну, а реальну вартість. Де поняття свободи, особистої вільності таке очевидне, самозрозуміле, реальне, що для новоприбулого пілігрима зі старої, зневіреної та цинічної Європи воно — незрозуміле, нереальне.

Вода океану, чим ближче до суші, спокійніша, чим ближче до гавані — брудніша. Позаду, далеко лишилися бурхливі хвили, а ще далі, ген-ген за горами бурунів — Європа, Україна, війни. Вчора дехто робив порахунки

з минулим. Що робити з речами, що не придадуться в Новому Світі?

Старша, жовтоліця людина перехилилася святочно через борт і кинула у воду старого капелюха. Капелюх старий, діравий. Напевне свідок усіх останніх десять літ воєн і катастроф. Пізніше якась молода людина підійшла фантазійно до поруччя. Театральним рухом скинула жакета з себе і вроочисто пустила в воду. Під оплески глядачів.

Завтра? Завтра вранці Нью-Йорк, Америка! Початок нового життя. За борт, у воду балест із плечей! Завтра вранці привітас нових пілігримів Жінка зі смолоскипом свободи в руці. Вітай, Свободо! Вітай, представниці країни надій, країни необмежених можливостей! (Таке ми чули про оцю невідому і магічну країну). Ми всі вийдемо на поклад вітати тебе. Це для нас твій усміх, твоє привітання.

Прекрасної статуї Свободи ми не побачили зовсім, бо наш корабель проїхав повз неї невідомо коли по півночі. Пасажири прокинулися уранці, коли корабель ледь-ледь ворушився по

воді, а перед очима сіріли перші тіні хмарочосів.

Нью-Йорк, Нью-Йорк!

Неймовірна спека й духота висять у повітрі, та над ними домінує щось важніше. Темп. Його відчуваєте в повітрі. Хвилина — його чути у грудях, хвилина — в крові. У нервах.

Темп. Він пориває кожного в свої нещадні зуби і несе, як ось машиновий пас несе на свою хребті баґаж із корабля. Темп, темп.

Репортери біжать, перекликуються. Цокають апаратами, блискають електричними світлами. Дуло фільмового апарату — прямо в обличчя! Вже його немає

Сходити з корабля, швидко, темп. Ще момент, ще митний контроль. Ще момент — і відчинені двері. І рухлива вулиця. Нью-Йорк! Америка.

Ідуть авта, спішаться люди. Чого вони біжать? Шум великого міста. Симфонія мільйонового міста. Темп, темп!

Немає чого спішитися. Але всі спішаться, бо треба спішитися. Нью-Йорк — великий, чужий і незнаний. Америка. Країна можливостей і ілюзій.

Зайжджає новісінський „Форд“. Сідайте! Сідайте в цей човен ілюзій і дайте нести себе по океані хмародерів.

Асфальтні джунглі

Американці кажуть, що Нью-Йорк це не Америка, а окрема нація. Найбільша пристань світу, центр світової торгівлі, найбільше місто в світі — ця десятимільйонна метрополія — це синтез всіх народів і рас. У Нью-Йорку говорять 82 мовами. (Стількома мовами видало нью-йоркське біблійне Т-во Біблію для поширення в Нью-Йорку).

8 мільйонів людей товпиться на 320 квадратних милях (в Америці все ще міряють на англ.

Нью-Йорк: Статуя Свободи

милі). Це місто має щось 600 готелів, 12.000 ресторанів, найвищий хмародер світу, найбільший зоологічний город, найбільшу над-, на- і підземну комунікаційну сітку. Щодня нью-йоркські „сабвеї“ (метро) перевозять 4 мільйони мешканців у 13.179

поїздах. Хтось дотепний облічив, що звичайний ньюйоркчанин перебуває в тунелях підземних залізниць річно рівновартість 31 восьмигодинних робочих днів. Та серед тисячі залізобетонних будинків, серед моря хмародерів, Нью-Йорк має оригінальний заповідник, шматок пралісу, в Бренкс-Парку.

Місто, що захоплює своїм рухом, напругою, багатством. Місто, що вражає болюче свою байдужістю до одиниці, нещадним темпом життя і праці.

Центр Нью-Йорку — острів Менеттен, вкритий бетонними хмародерами, що скидаються здаля на могутні, скелясті гори, а не на витвір людських рук. Кам'яна пустеля — за словами Ж. П. Сартра. 1626 р. білі відкупили цей острів у індіян за 24 долари. Сьогодні ніхто не купить одного квадратового метра тут за таку ціну.

Нью-Йорк: Міст Вашингтона

Долішня частина міста, т. зв. Да-вітавн, на самому кінці острова — покрита хмародерами найбільших світових банків. Це осідок біржі. Тут славна Вол-стріт. Тут у підземеллях стоять скарби світових банків. Вол-стріт — така вузька, миршава і тиха, а яка важна оця вуличка!

Звідсіль починається Бродвей, славна головна вулиця Нью-Йорку, що біжить у гору міста і доходить до Таймс-Скверу, серця руху міста. Тут же центр театрального Нью-Йорку, з десятками театрів, де деякі п'єси держаться на сцені день-у-день, по два роки. Тут же найкращі готелі, як ось Волдорф-Асторія, де мешкають постійно мільйонери, де чашка кави в кімнаті коштує долар, куди заїжджає Едвард, герцог Віндзору, і де постійно мешкає король підземного Нью-Йорку, гений темних справ і власник

заборонених домів гри, Франк Костелльо. Таймс-Сквер - це казка Нью-Йорку вночі: тисячі різноманітних неонових світл і реклам, тисячі людей, що біжать, летять, як нетлі, у світлах нічного життя цієї новітньої Олександрії.

Нью-Йорк - могутній індустрійний центр, розкинений по островах, півостровах і на суходолі, получений з десятком інших міст в одну метрополію-кольос. Від Форест Гілл, де доми і парки нагадують вілли римських патріціїв, до темних дільниць „слямс”-у, до муринаського Гарлему і дільниці 200.000 мулатських порторіканців, від екзотичного „Чайна Таві” (китайське місто) - до розлого Бренкса на півночі - це місто-величай скриває два обличчя: над і під землею. Один з останніх фільмів про ті два світи в Нью-

Йорку звуться дуже влучно: Асфальтні Джунглі.

Екзотика Істу

Прекрасні перші дні в Нью-Йорку, коли не треба ще клопотатись про працю, коли йдете рухливими вулицями, захоплюючись, пізнаючи і вітаючи місто. У руках валіза, із щойно купленними новими речами у прекрасних магазинах.

Збігаєте сходами вниз, до зупинки „сабвею”. У струмі людей бачите знайомого. Вітаєтесь. Сладете валізку біля ніг, щоб запалити цигарку. Момент, згиняєтесь — з валізи ні сліду. Тривало секунду. Люди біжать угору і вниз. Темп, темп.

Це було на Бродвей, на 8-ій вулиці, де починається „Іст”.

Іст — східня дільниця долішнього Менгеттену. Та тут відчувається атмосферу сходу в шир-

шому розумінні — тут дільниці східноєвропейських народів. Тут знайдете атмосферу давніх базарів на Поділлі, а вниз Давитавну, біля Бруклінського Мосту, кажуть, ворожать ще циганки в барвистих хустках. На Істі багато італійців,

Нью-йоркські хмародери

Молоде, американське покоління італійців високе, струнке. У цій дільниці можна, мабуть, зустріти країнці зразки італійських красунь, пікі у Римі.

На 3-тій Евеню, під т. зв. „елевейтором” живе спеціальна порода людей, життєвих невдах і п'янин. Це „боми”, що сидять п'яні по тротуарах і просять перехожих „ніклі” (п'ять центів) пібіто на каву. Проте боми джентлмени, і коли перехожий відмовляє, бом віходить. Часом скаже „ленк-у”. Серед них багато людей, що колись були багачами чи прямо нормальними міщухами. Нью-Йорк велике місто, де людські долі йдуть угору і вниз. Долі п'яних невдах не вдергалися на поверхні життя. Ці люди шукають забуття на дні чарки. Боми належать до фольклору ньюйоркського Істу.

Місто не ставиться до них вороже. Боми дістають якусь підмогу харчами й одягом. Дістають від не одного на віскі. А взагалі Нью-Йорк ставиться до них, як до всіх, тобто байдуже.

Та друга Америка

Зараз же за Нью-Йорком починається друга Америка. Аме-

Острів Менеттен здалеку

рика безмежних просторів і безмежних міріл. Від атлантического побережжя до „західного побережжя” (нацифіку) — усе тут „найбільше”, на американську міру. Найбільші концальні, найбільші виробні, найбільші нафтovі поля, найбільші поля-прерії ищенці... І найбільші ліси, іраліси. Мало хто знає, що три четверті поверхні ЗДА покриті лісом.

Ця Америка відмінна від Нью-Йорку проте така ж вітальна, рухливі, експансивна. Безчисленними автострадами же нуть тисячі авт. Уесь рух зменшований. Ніч час т. зв. вікендів (субота-неділя) цей рух зростає до розмірів повені. Усі сідають в авта (а в багатих, індустріальних стейтах східної Америки дослівно майже кожна родина має авто) і йдуть на „райд”. І кожний вікенд прино-

сить тисячі катастроф, сотні смертних випадків. Вранці в суботу бадьорий голос радіо-спікера звертається до слухачів: „Сьогодні прекрасний сонячний день і незвичайно сильний автovий рух. Статистичне бюро заповідає 400 смертних випадків від катастроф по всіх стейтах. Уважайте, щоб вас не було між ними. Їдьте уважно. Бажаємо веселого дозвілля!”

Американці — оптимісти. Сідають у широкі Форди, Каділяки, Шевролети (є ще десяток інших назв...) натискають „газ”. Стрілка швидкості скаче вгору. На деяких автострадах неможна їхати повільніше, ніж 60 миль на годину. Їдуть серед лісів і парків. Грати в ґольф чи дивитися на метч „бейсболу”. Це найпопулярніший спорт в Америці. Має мільйони прихильників. Полягає в тому, щоб зловити м'яча, відбитого ціпком. У зasadі — це замериканізована наша „кінка”. Цікаво, що футбол тут зовсім непопулярний. Улітку ж хмарні авт прямують до берегів океану, на незлічимі пляжі.

По боках асфальтових доріг розвинулися типові американські містечка. Коли ви бачили одне, знаєте, що подібне зустрінете в кожному стейті. Типове американське містечко — це кілька-десять кам'яниць торгово-вельного сектору в центрі, а кру-

том, на кілометри, тягнуться одноповерхні, чепурні житлові дімки. У них, як правило, знайдете телевізійний апарат, електричну пральну машину і льодівницю на харчові продукти. Все це власність робітничої класи. Річ для решти світу така далека від реальності. Ось кілька цифр, знайдених припадково в брошурці, на столику якоїсь почекальні: ЗДА мають 72 " усіх автовозів світу. Одне авто припадає на що 4-го американця, один радіоапарат на що другого, одна ванна на що шостого. Життєва спроможність по останній війні досягнула небувалий рівень.

Воєнні вістки з Кореї вражають неприємним резонансом американське вухо. Американський народ молодий, дуже молодий і далекий від переситу життям чи сибаритизму. Важко погодитися з фактам, що довга війна не принесла бажаного миру і панування демократії на всьому світі. Виявилось, що чертятак було двоє. Один скрутлив в'язи, але лишився його друзяка, який щораз сильніше пускає свою червону фарбу... Проте, американці знають: великий народ має велику відповідальність. Вони знають, що коли треба буде битися вони битимуться з повною енергією, як боролися у двох попередніх війнах. І вірять з у

сією молодечою вірою молодого народу, що переможуть. Один усміхом: „Джентлмени, ми перс-молодий американець закінчив можемо. Америка ніколи не про-раз-то дискусію на воєнні теми, грала.”

Цензурні курйози

Фільмові продуценти мають чимало мороки з цензурними приписами в різних державах. Просто неможливо накрутити фільм, що подобався б усім цензорам.

В Індії, наприклад, заборонено показувати на екрані пиття алькоголю... Фільмові імпортери мусять радити собі так, що просто витинають кілька метрів фільмової стрічки. Отже, публіка бачить, як герой фільму наливає напиток до склянки, і зараз після того — як він набік відставляє порожню склянку. Так само радять собі з поцілунками, що в деяких краях також заборонені.

Зокрема гострими є ірландські цензори. Там не лише заборонено показувати на екрані поцілунки, але й купелеві костюми мусять бути дуже пристойні. Подружня зрада не може там бути темою фільму. Отже, не дивниця, що більшість американських фільмів висвітлювати в Ірландії заборонено.

Англія не має твердих цензурних приписів. Там цензор має право сам осудити, чи фільм відповідає доброму смакові. Як правило, заборонено там показувати на екрані мучення звірят. Недавно англійський цензор сконфіскував фільмову сцену, що в ній один ударив другого пляшкою по голові. „Це брутальність, яку дехто міг би наслідувати”, писав цензор.

В Півд. Африканському Союзі заборонено висвітлювати боксерські змагання між білими й неграми, щоб не розбуджувати расової ненависті. На Близькому Сході не можна показувати на екрані сцен з гарему. Корейці не хочуть бачити на екрані собак. Еспанія дуже вразлива на пристойність одягу і навіть Тарзана хотіла б бачити порядно одягненим.

В багатьох країнах небажані кримінальні фільми. Бірма заборонила їх висвітлювати, щоб не вчити своїх вуличників розбирацького ремесла.

ЩО ТАКЕ АТОМ?

Якщо ми побачили б на залізничному двірці подорожнього, який кличе п'ять носильників, щоб вони допомогли йому перенести малесеньке пуделочко, ми, мабуть, розсміялися б у голос. Та коли б ми побачили, що й цих п'ятеро не можуть рушити пуделочка з місця, ми вважали б це за жарт. Ще й до того, коли в пуделочку було б тільки два-три невеличкі зеренця.

Кілька тонн ваги можуть мати невеличкі зернятка, якщо ми якесь тіло так стиснемо, що в ньому не залишиться ніякої порожнечі! — говорять науковці. Це наче сон, наче казка з 1001 ноchi!

Наукові досліди виявили, що кожна матерія, кожне тіло складається переважно з порожнечі, що в ній кружляють маленькі частиночки зі швидкістю блискавки. Ці частиночки такі малесенькі, що їх не можна ні помітити, ні схопити на фотографічну платівку. Їхню присутність стверджено тільки рахунковими обчисленнями та незвичайно складними лябораторійними дослідами.

Наші батьки думали, що світ збудований з твердої матерії, яка

виповнює простори, тобто з твердих частинок, що з них одні важчі, інші — легші. Але цей погляд уже розвівся. Науковці відкрили, що кожна найменша частинка матерії — це окрема сонячна система, що крутиться в просторі довкола свого ядра.

Це відкриття ще доволі молоде. Науковий світ спершу не надавав йому великої ваги. Ціну йому побачили щойно тоді, коли в 1911 році вченому Й лавреатові Нобеля Ернестові Раттерфордові пощастило прослідити будову атома. Цей учений почав обстрілювати атоми малесенькими частинками радіоактивних ядер і ствердив, що стрільна легко переходили через атом, не натрапляючи на опір. Складалося враження, що атом збудований з якоєсь духової субстанції. Але при дальших дослідах виявилося, що воно не так. В атомі було малосеньке ядро, що не перепускало, а відбивало радіоактивні стрільни.

Це ядро — новий, замкнутий в атомі світ, що його пізнавши, ми бентежимось і дивуємося не менше Галілея, коли той відкрив, що наша земля є тільки однією з планет, що кружляють довкола

сонця. Відкриття Галілея вперше позбавило людину, яка до того часу думала, що все крутиться довкола неї, підстав її гордості. Відкриття атомового світу знову пригадує нам, які незвичайно дивні є твори Господа Бога, цього найбільшого Будівничого й Конструктора всесвіту, огорненого таємницями.

За найновішими дослідами, будова матерії така: матерія складається з молекулів, що їх промір є однією п'ятимільйоновою частиною міліметра. Молекули складаються з атомів, що їх п'ять мільйонів вмістилися б на ледве видній голим оком крапочці. Атом довго вважали неподільним (атомос — по грецьки неподільний). Тепер пощастило вже розбити атом на протон, наладований позитивним електричним струмом, та електрони, наладовані негативним струмом, що кружляють довкола атома. Протон 1800 разів менший від електрона, але зате 1840 разів тяжчий від нього.

Хоч міжпланетні простори, які оточують нашу землю, видимі в темну зоряну ніч, просто безмежні, все ж таки порожнече довкола атома супроти нього більша, ніж міжпланетні простори всесвіту супроти землі.

Виявлення такої безмежної порожнечі в чайтвєрдих тілахбуло для людини найбільшою не-

сподіванкою. Найгрубша бетонова стіна — це в дійсності ніжиненька сіточка з великими отворами. Якщо візьмете найважчу людину й усунете з неї всю порожнечу, то лишиться пилочок, що його ледве чи побачите голим оком. При цьому її вага не зменшиться, і вона й далі важитьime вісімдесят чи сто кілограмів. Вчені обрахували, що коли б у нашій земній кулі постискати всі матеріали, щоб ніде не залишилося вільного простору, то вона мала б у промірі всього 800 метрів.

Теж не менше 'подивугідною є швидкість, з якою кружляють електрони довкола протона. Цей шалений біг відбувається в кожній матерії, байдуже чи це люлька в наших устах, чи шматок непотрібного заліза. Ця швидкість головокружна — протягом секунди електрон оббігає протон тисячу біліонів разів. Ця скорість більша від скорості планет і майже дорівнює скорості світла, що, як відомо, пробігає за секунду 300.000 кілометрів.

А які величезні сили замкнені в кожній найменшій частинці матерії! Коли б пощастило використати атомову енергію, що міститься у маленькій грудочці вугілля, то вона зрушила б 65.000-тоновий корабель з Європи до Америки й назад.

Учені всіма способами намага-

ються поглибити знання й підглянути незбагнуті таємниці цієї найменшої частини матерії. І це пізнання скріпляє в людстві віру в існування Бога та співає похоронну пісню матеріалізму.

Це в IV. столітті св. Августин сказав: „Деус ест максімус ін мініміс” (себто: Божа сила про-

являється найсильніше в найменших речах). Це стверджує сьогодні наука про фізику ядра. Вона краще за проповідників голосить віру „в єдиного Бога, вседержителя, Творця неба і землі, всього, що видиме й невидиме”.

Подав М. Ш — ич

ІСТОРІЯ ВКПБ — 50-МІЛЛЬЙОНОВИМ ТИРАЖЕМ

Центральний орган Комінформу повідомляє, що т. зв. Кортка Історія ВКПб з'явилася досі 50 мільйоновим тиражем різними мовами світу. В самому СССР видруковано досі понад 40 мільйонів примірників, у Польщі — 1,350.000 (незабаром має з'явитися у Варшаві новий стотисячний наклад), у Румунії — 735.000, в Угорщині — 314.000 (в друку дальніх 250.000), в Чехословаччині — 437.000 (друкується дальніх 130.000), у Болгарії — 150.000, у Східній Німеччині 720.000, в Італії — 300.000, у Франції — 382.700 (підготовлюється нове видання) і т. д.

ПОТІХА ЛИСИМ

В Токіо відбувся конкурс краси, що в ньому могли брати участь тільки лисі. Переможець — фабрикант макаронів — дістав у нагороду дзеркало (мабуть, на те, щоб міг зачісуватися!). З нагоди конкурсу японські часописи заговорили про лисини й лисих. У багатьох статтях підkreślувано, що лисина не лише прикрашує чоловіка, але й свідчить про його добрий характер. Лисі люди бувають добродушними та фізично здоровими. Між ними майже немає злочинців.

Гіпноза й злочин

Перед віденським судом відбувся недавно дуже цікавий процес: На лаві обвинувачених засів один відомий гіпнотизер, що його обвинувачувано в різних злочинах і обманах, що іх він робив посередньо, при допомозі гіпнози. Судові довелося поборювати велики труднощі. Багато суддів відмовилося вести розправу, кажучи, що вони не можуть брати на себе відповідальності за справедливість присуду, бо гіпнотизер напевно послуговуватиметься своїм умінням і під час судових розправ.

Також в Італії трапилося в останньому часі кільканадцять т. зв. товариських скандалів, що в них гіпноза відіграла мабуть не останню роль.

У Франції, в одному паризькому банку, підійшов до каси елегантний пан та, подавши картку паперу, велів виплатити собі мільйон франків. Касир виплатив гроші без вагання і щойно по відході обманця помітив, що картка, яку він прийняв за додручення виплати, була зовсім незаписана.

Всі ці випадки примусили психологів і криміналістів знову призадуматися чи і наскільки

можливими є злочинні дії з допомогою гіпнози.

З цього погляду є цікавим гіпнотизерський експеримент, що його ми мали змогу бачити.

Серед запрошеных гостей в одному приватному домі знайшовся також добрий гіпнотизер. Одна молода, дуже інтелігентна і енергійна жінка погодилася, щоб він її загіпнотизував. Гіпнотизер заспав її лиш на хвилинку. Опісля вона відкрила очі, слухала, говорила, і ніщо не вказувало на те, що вона все таки перебувала далі в стані гіпнози. Гіпнотизер впихав в її рам'я голку на сантиметр завглишки, але вона сміялася, зовсім не відчуваючи болю. Тоді, на просьбу товариства, гіпнотизер робить спробу т. зв. поштової гіпнози. Він звертається до загіпнотизованої та говорить: „Сьогодні вночі, вернувшись додому, ви не можете лягти у своє ліжко. Ви станете перед ним і не поступитесь ні кроку вперед, бо вам привидиться, що воно забите дошками. Ви мусите змете наново вратися, зйті на вулицю Шіллера, ввійти до телефонної кабіни та подзвонити на таке то число!“

Загіпнотизована мусить ці слова повторити. Після цього гіпнотизер робить над нею легкий порук руки й говорить: „Ви забули все те, що я вам говорив. Ви не пам'ятасте взагалі, що хтось говорив з вами. Але мій наказ ви виконаєте!”

Після цього гіпнотизер знімає гіпнозу. Жінка пробуджується всміхнена, весела. Всі ідять, співають, танцюють. Молода жінка бавиться прекрасно і пізно по півночі йде з товаришкою додому. По дорозі товаришка зраджує їй перебіг гіпнози, але молода жінка вважає це все за жарт. — „Я чайже не впилася, знаю, що сьогодні робила й говорила. Зрештою, я така змучена, що ніяка сила не стримає мене перед сном у моєму ліжку!”

Прощається з товаришкою, входить до своєї кімнати, міється, роздягається. Але, йдучи до ліжка, нараз ізнов попадає в стан гіпнози. Так, справді, її ліжко забите дошками, вона не може зробити ні кроку вперед. Мусить бігти, телефонувати, просити допомоги.

Очевидно, що решта товариства не йде спати, а жде при телефоні. І нараз — переразливий дзвінок, і голос, повний пе-

реляку: „Нещастя!...” Гіпнотизер бере за слухавку, розгіпнотизовує жінку, просить прощення, і велить їй іти спокійно спати.

Але помиляється б той, хто думав би, що при допомозі гіпнози можна все зробити. Найважливіше, що людину дуже важко загіпнотизувати проти її волі. Тому то й після загіпнотизування касира в Парижі всі касири французьких банків мусили підатися лікарським оглядинам та відбути курси, на яких їх поучено, як уникати гіпнози.

Крім цього, чесній людині не можна в гіпнозі наказати зробити злочин. Отже, проти злочинної гіпнози найкращою за безпекою є шляхетний характер. Далі, при допомозі гіпнози на віддалі не можна ніяк вплинути злочинно. Отже, не можна, наприклад, наказати комусь у гіпнозі вбити другого. Зате можна в безпосередній гіпнозі веліти стріляти на когось, вмовивши в загіпнотизованого, що це стовпчи дошка.

Отже, гіпнозою можна зробити багато, зокрема є вона благословенням у руках доброго лікаря, але з її допомогою не можна переступити природних законів.

К. Г.

Керівниківі советської технічної місії в Албанії трісли під час їзди вулицями гуми у двох задніх колесах його лімузини. В Албанії, як і в кожній підсортовецькій країні, гум у вільному продажі немає. Єдина можливість — купити їх на чорному ринку.

Щастя советському дипломату сприяло: до лімузини підскочив один з фахівців вільної торгівлі і грецько-албансько-московським жаргоном запропонував піти з ним в одну з бічних вуличок, обіцяючи роздобути за 40 талярів нові гуми. Дипломат пішов. У вуличці до паскаря підскочило ще двох-трьох помічників, погуторили, і просили дипломата пождати. Не минуло десять хвилин, коли помічники з'явилися вдруге, несучи майже новісінькі гуми. Біда, тільки що, вернувшись до лімузини, висланик Кремля не застав на колесах передніх гум: він купив у вуличників свої власні гуми!

*

В будапештській опері йшла недавно „Аїда“ Верді. Зала була виповнена по вінці. У хвилині, коли один з найкращих угорських барітонів заспівав: „Ромадесе, де ги?“, з другого ряду фотелів пронеслося голосне: „На вечірніх курсах ВКПб“. На залі вибухнув після цього такий сміх, що прийшлося перервати виставу.

*

*

ЖИТТІ

До німецького гастрозу (ресторану) в одній вюртенберзькій місцевості зайдло перед двома тижнями двоє молодих людей. Випили й нали на порядну суму. Коли прийшлося платити, один і другий витягнув гаманець. „Я плачу!“ — „Ні, я плачу!“ — сперечались. Жоден не хотів уступити. — „Хто перший добіжить до отого дерева, той заплатить!“ — порадив господар, гордий зі своєї винахідливості. Гости погодилися, побігли і жоден не повернувся.

*

Відомий англійський актор, Бірбум-Трі почав свою театральну кар'єру як звичайний комедіянт, організувавши підленку театральну групу. Одного разу грали вони в селі, де публіка була доволі вибаглива. На сцену посипалися гнилі яйця, запортки та інше добро. Самі актори домагалися в директора, щоб велів спустити занавіс. Але нараз упав на сцену ще зовсім добрий чобіт. — „Грайте далі!“ — крикнув директор, — аж поки не виаде другий!“ Через кілька хвилин упав другий чобіт і зараз після цього спустилася занавіса. Директорові саме бракувало добрих чобіт.

*

ГУМР

— Кажуть, що жінки краще переносять біль, ніж чоловіки.

— Це правда, я знаю це з власного досвіду.

— Як то, хіба ж ви лікар?

— Ні, я швець.

*

*

Під час висвітлювання незвичайно сенсаційного фільму в одному з ньюйоркських кінотеатрів, один старший добродій зігнувся та почав нишпорити під своїм портфелем.

— Що ви загубили? — запиталася молода жінка; що сиділа побіч і їй шамотання старого чоловіка перешкоджувало.

— Кармелітка, що я його єв.

— І ви ізза одного кармелітка робите стільки шуму?

— Коли ж у кармелітку залишилися мої зуби...

*

*

*

Пан Шпонька, щасливий батько новонароджених близняток, сидить у ресторані та записує своє щастя. Підпивши собі, кличе кельнера:

— Кельнере, заберіть ці дві пляшки!

— Пробачте, тут стоять не дві пляшки, а одна, — сказав кель-

нер, поблажливо всміхаючись.

— Що-о-о? То може близнятка не два, а одне! — крикнув пан Шпонька та побіг мерцій додому.

*

*

— Батьку, — питается малій Петрусь, — звідкіля беруться метелики?

— Знаєш, синку, коли гусениця стане грубою, старою й липнивою, тоді вона й замінюється в лярву, що з неї через деякий час вилізає чудовий метелик.

Петрусь деякий час думає, а тоді, просиявши нараз, просить: «Батеньку, перемінися вже в лярву!»

*

*

*

Директор дому божевільних слідкує через вікно за поведінкою хворих під час їхнього шоденного проходу. Одного дня помічає, що хворі один за одним дряпаються на вкопаний серед подвір'я стовп та, перечитавши карточку, що там приліплена на вершечку, вдоволені зсувуються вниз.

Цікавість, що таке написане на табличці, мучить директора цілий день. Увечорі він не витримує, роззувався і сам лізе на стовп. Підлізши, останками сил сягає за табличку й читає напис: «Кінець стовпа».

Б. Беговіч*)

Минуле й майбутнє Тіта

Хто насправді Тіто?

‘Офіційна біографія Тіта’, видана Агітпропом Центрального Комітету КПЮ, каже, що його справжнє ім’я — Йосиф Броз, металевий робітник, народжений в малому хорватському селі, Кумаровач.

Комінформівська пропаганда каже, що він український жид.

Були також поголоски, що він українець.

Був час, що деякі західно-европейські часописи уважали його німцем, народженим в Зігмаунтен.

І так далі, і так далі.

На всякий випадок, югославські народи не знають, хто він такий. Противники комунізму говорять, що його псевдонім „Тіто” постав з ініціалів „Треца Інтернаціональна Терористичка Організація”. Югославські комуністи кажуть, що це ім’я постало з того, що Тіто, ділячи завдання поміж товаришів праці,

звик говорити: „Ti то! Ti то! A ti to!”

Тіто не говорить плинно ні по сербськи, ні по хорватськи. Зате знає багато чужих мов: російську, англійську, німецьку тощо. Ними володіє прекрасно. Говорить також американським „слянгом”. Говорять, що він жив в австро-угорській монархії і під час першої світової війни попав був у російський полон. Бувши полоненим у Росії, він не вступив у члени югославської добровольчої формaciї. Також не брав чинної участі в большевицькій революції. Большевиком став щойно в 1920 році, коли вже перемога большевиків була певною.

Час між 1920 і 1927 роком є в життєписі Тіта білою плямою. Мабуть, він жив переважно в Співдружності Союзі, де він і оженився з росіянкою, що привела йому на світ одного сина (Жарко), а потім десь щезла в невияснений спосіб. З того часу Тіто живе „вільно”, заодно оточений гарними жінками. У югославських горах в рр. 1941—44 була з ним постійно Нінчіч-Гу-

*) Б. Беговіч, що написав цю статтю на замовлення редакції „Ми і Світ”, є одним з найталановитіших сербських журналістів. Ним редактуваний часопис „Іскра” втішається великою популярністю серед югославської еміграції.

мо, донька колишнього королівського югославського міністра закордонних справ, Момчіла Нінчіча. Вона залишилася з ним і до сьогодні в колишньому королівському „Белі Двор” (Білі Палац). Вона „перша леді” Югославії, але рішучо не єдина любка Тіта. У 1937 р. Москва іменувала Тіта провідником югославської комуністичної партії. В нелегальній комуністичній пресі дуже часто появлялося під різними статтями його прізвище (псевдо), але ніхто не знав, хто це такий. Він жив у Загребі, подаючись за висłużеного службовика, і часто їздив до Београду. Лиш дуже замкнене коло югославських комуністів знато його. Ще перед його приїздом до Югославії Москва зліквідувала двох генеральних секретарів КПЮ, проголошуючи їх „агентами капіталізму”.

По 1937 р. Тіто переорганізував КПЮ, присвячуючи найбільше уваги доростові. Компартія була в Югославії нелегальною вже від 1921 року, але вона й далі працювала дуже рафіновано.

Німці, окупувавши Югославію, в квітні 1941, не торкали комуністів. Тіто залишився далі в Београді, в своїй прегарній віллі. Комуністи не організували ніякого руху спротиву, бо Советський Союз жив з німецьким Райхом в добросусідських взає-

минах. Щойно по 22 червня 1941 пішов Тіто із своїми людьми в гори. Деякий час він співпрацював з ген. Мігайлівічем, але згодом вони стали ворогами. Щойно тоді стало серед народу популярним ім'я Тіто. Після Тегерану англо-американці зовсім перестали цікавитися своїм колишнім улюбленицем Мігайлівічем, даючи всяку можливу допомогу Тітові. Так то, при допомозі капіталізму, Тіто зриє у силу. І сьогодні певне одне: КПЮ єдина європейська комуністична партія, яка свою владу не завдячує виключно Червоної Армії. Але це ще не значить, що Тіто без допомоги Червоної Армії дійшов би був до влади. Бо ж противники комунізму в Югославії, хоч і розбиті, без тієї допомоги, не дали б бути Тітові перемогти.

Москові не подобалося те, що Тіто проголосив себе маршалом, та що він пропагував в Югославії більше своє ім'я, як ім'я Сталіна. Але Москва потребувала Тіта для здійснення своїх планів. Югославська закордонна політика після війни була нерозривно пов'язана з совєтською. В Об'єднаних Націях тітівські дипломати співали одним хором враз з Молотовими, Вишінськими, Маліками та іншими товарищами. Београд став осідком Комінформу. Було це підкресленням

його ролі та признанням його заслуг. Щоправда, сьогодні югославські комуністи говорять, що Москва хотіла в цей спосіб країце контролювати Югославію.

Але нараз прийшло до розриву. Спочатку ніхто не хотів у це вірити, бо всі думали, що советсько-югославське „братьство“ тверде, мов сталь. Тому й багато людей думали, що це тільки маневр. Але це був справжній конфлікт. З маневру витягається користі. Але в цьому випадку їх досі ніхто не витягнув.

28. червня 1948 р. проголошено резолюцію Комінформу проти КПЮ. Цікаво, що цей день вже й раніше відіграв в історії Югославії, головно Сербії, важливу роль: 28. червня 1389 року прийшло було на Амзельському Полі до великої битви між турками й сербами, що в ній погубили турецький султан Мурат і сербський цар Лазар. Турки залишилися переможцями. Середньовічне сербське царство дісталося під кількасотрічну турецьку окупацію. 28. червня 1914 серб Прінціч вбив у Сараєві престолонаслідника Фердинанда. Це стало притокою першої світової війни, що її наслідком було звільнення і об'єднання Югославії.

Чому зродився конфлікт Комінформ — Тіто?

Москва й інші комінформівські держави надали конфлікто-

ві ідеологічне обличчя. Вони кажуть, що Тіто й КПЮ зрадили марксівсько-ленінську лінію.

Але насправді цей конфлікт не має нічого спільногого з ідеологією, хоч Тіто використав його дуже зручно: замість оборонятися в площині ідеології, він почав ідеологічний протинаступ і став творцем нового комуністичного напрямку, відомого сьодні під назвою „тітоїзму“.

До конфлікту дійшло тому, що Тіто був мало послушний Москві та що він в розумінні Кремля був надто сильним. Москва рішилася вимусити послух за всяку ціну. Тіто сказав: я з вами, але дайте мені трохи внутрішньої свободи. Москва на те: Ти, Тіто, не сміш будувати ніякої важкої індустрії, бо ти перший впадеш жертвою імперіалістів. Твій край має далі залишитися аграрним, а ми вже постачатимемо тебе збросю й індустрією. Тіто відповів на це будовою важкої промисловості. Москва сказала: Ми бажаємо собі самостійної македонської держави, шоб ми могли дістатися до Середземного моря. Тіто відповів: Македонія тільки в рамках Югославії! І так далі, і так далі.

Тіто говорить про те все сьогодні вже зовсім одверто. Він іде ще далі й заявляє: Не ми, а Москва зрадила православну

марксівсько-ленінську ідеологічну лінію. Большевики впродовж 30 років збюрократизувалися. Вони вже не такі революціонери, як ми. Дуже вміло він відповідав на всі пропагандивні, політичні, мілітарні й господарські погрози Москви. Він переговорює з Заходом, „але не продаває своєї душі” — як це він раз сам висловився. Насправді Захід зовсім не намагається купити душу Тіта. Америка й Англія не потребують Тіта-демократа. Вони мають досить своїх демократів, що з ними не можуть нічого вдійти. Вони потребують комуніста-Тіта, що бунтується проти Москви і розколює інтернаціональний комуністичний рух. Америка багато з цього сподіється. Що це не морально, в цьому нема найменшого сумніву. Наскільки воно розсудне з політичного боку, покаже майбутнє.

Для Тіта сьогоднішня ситуація дуже делікатна. У внутрішній політиці він має справу з двома опозиціями: однією з КПЮ — комінформівською, і другою — складеною із 85 % народу — антикомуністичною. Ця друга спрямована і проти Тіта, і проти Сталіна. Перша з цих опозицій не надто небезпечна і не надто численна. Друга — численна, але також не небезпечна, бо Захід нічим її не допомагає, хоч має змогу це робити.

Закордонну політику Тіто буде на незгоді між Москвою і Заходом. Якщо вони погодилися б, тоді прийшов би йому кінець. Господарська ситуація: Тіто дістав досі дуже багато від Америки, він торгує майже з усіма європейськими державами, а все таки прийдеться йому похоронити всі надії на здійснення п'ятирічного плану, який є тільки мегаломанською утопією.

Тітові шанси в майбутньому?

Захід використовує його як підйому проти Москви. Москва хотіла б його зліквидувати. Здається, що Москва вже посунулась так далеко, що навіть погодилася б сьогодні на реставрацію монархії в Югославії, щоб тільки позбутися Тіта. Ані Москва, ані Вашингтон не турбуються про народ, який бажав би відзискати пограбовану свободу. А народ сьогодні безсилій: Тітом поневолений, від Москви чекає ще важчого невільництва, а від Заходу, що йому стільки пообіцяв був, залишений. На випадок конфлікту між Сходом і Заходом Тіто, без усякого сумніву, залишиться невтральним, якщо тільки залишить його в спокою Москва. Але, мабуть, Москва цього не зробить. Коли б, однаке, пощастило Тітові зберегти невтральність, що тоді по третій світовій війні? Світ може звільнитися від комунізму, а Югосла-

вія і надалі залишиться комуністичною. Ситуація аналогічна з еспанською: фашизм розгромлено, але Єспанія залишилася фашістською.

Якщо західні держави були б енергійнішими й рішучішими, то Югославія вже сьогодні була б звільнена від комунізму, мабуть,

і за мовчазною згодою Москви. Які це мало б наслідки в майбутньому, західні держави, мабуть, не зовсім розуміють: Балканські держави вже не довго залишилися б комуністичними, і ніщо вже не змогло б зламати віри світу в розгром комунізму.

НЕ ВІН ВИНАЙШОВ

До редакції римського часопису „Лль Темпо” зайшов перед кількома днями чоловік середнього віку, заявляючи, що він обов’язково мусить говорити з начальним редактором.

— Я просив би, щоб ваш часопис — сказав він редакторові, — опублікував статтю, в якій виразно говорилося б, що це не я винайшов атомову бомбу. Річ в тому, що я за фахом винахідник і люди могли б подумати, що це я винайшов цю смертоносну зброю. Я ж ніяк не хочу брати на себе цеї відповідальності.

Редактор пояснив винахідникові, що він публікує тільки виключно статті політичного змісту. Але, на його настирливе бажання, мусів таки видати йому посвідку, що він винайшов гумові зап’ятки, трамваєві зупинки і парасолі, але атомова бомба — це не його винахід.

АНГЛІЙСЬКА РІВНОВАГА

Не без гумору передрукували недавно часописи одне з правил гри в Ґольфа, що були видані під час попередньої війни:

„Якщо діяння ворожої бомби виведе м’яч з його попереднього положення, то після відновлення гри треба покласти його, можливо, на те саме місце, де він стояв раніше. Якщо м’яч ушкоджений або розбитий, то на його місце можна вжити нового, і це не рахується карним пунктом. Грач, що його удар був перешкоджений одночасною експлозією бомби чи ґранати, або скорострільним вогнем, має право удар повторити, дістаючи, однаке, за це карний пункт”.

Це правило висвітлює найкраще, чому Англія виграла війну.

Три роки на чорному континенті (З життя української громади в Тунісі)

3. вересня 1950 р. минуло рівно три роки з того часу, як перша група українців, що проживає як ДП в таборах Німеччини й Австрії, вийшла до Тунісу на контрактову працю при будові водної греблі в крутійських*) горах. Хоч три роки не такий уже великий шмат часу, щоб можна було з належної перспективи і цілковито об'єктивно оцінити всі „за” і всі „проти” цього переселенчого експерименту, — все ж таки варто вже тепер кинути погляд назад і заскіпити деякі деталі життя української громади в Бен-Метірі.

Підкреслюємо, що в цій статті буде обговорено тільки ці деталі, що стосуються до людностевого складу громади і змін, які виникли в тому складі за минулих три роки, а свідомо буде пропущено те все, що характеризує матеріально-побутові умовини життя членів громади; загальні відомості про Туніс,

його населення та його цікаве минуле буде подано в окремій статейці.

Коли справа про матеріально-побутові умовини в Бен-Метірі, різниці в характеристиці та оцінці тих умовин у членів громади так розбіжні, що нелегко прийдеться майбутньому історикові знайти відповідь на питання: добре було нашим людям у Тунісі чи зле? Характеристично, що навіть в однієй тій самій людині та оцінка різко мінялась, бо було вже декілька випадків, що людина, яка, нарікаючи на початку умовини, за всяку ціну старалася звідси вийти на інший континент (до Європи чи Америки), писала потім листи з протилежною оцінкою тих умовин, а навіть із бажанням знову сюди повернутися. Щоб, отже, уникнути можливих закидів суб'єктивного чи одностороннього насвітлення матеріально-побутових умовин, воліємо про них не згадувати, по-готів у рр. 1948 — 49 в українській пресі Європи, навіть Америки, з'явилося досить дописів на цю тему. Що найбільше три-

*) Крутійсью, або, з арабська, Хрумірією називають північно-західно, гірську частину Тунісу, на кордоні між Алжірією та Тунісом; гори тутешні — це закінчення гір Атлас.

Бен-Метір: Українська веєла

вожать членів громади і є головним стимулом у стараннях про дальший виїзд — це непевність майбутнього після закінчення робіт, отже, ще за яких дальших 3 — 4 роки.

Наслідок договору про працю для приблизно 200 фахівців-будівельників, укладеного в червні 1947 р. поміж інж. С. Тим'яком та великим французьким будівельним підприємством „Кампенон-Бернар” з осідком у Парижі. Протягом тих 11 місяців приїхало з Німеччини й Австрії у 8 транспортів 273 особи, в тому 132 дорослих чоловічої статі, 92 дорослих жіночої статі і 49 дітей нижче 16 років життя. В травні й серпні 1948 р. прийнято на працю в підприємстві і до складу громади ще дальших 8 осіб (5 мужчин працюючих, 2 жінки та 1 дитина)-з-поміж тих українців,

що в рамках акції ІРО приїхали до Тунісу на працю в інших підприємствах, супротив чого максимальний стан громади (залишаючи на боці народження й смерті, про що нижче) піднісся був до 281 особи, у тому 137 осіб дорослих чоловічої статі, 94

дорослих жіночої статі та 50 дітей.

У часі між 20. 9. 1947 та 6. 5. 1950, тобто за приблизно півтретя року народилася у громаді 21 дитина, а померло 3 особи (природний приріст 18 душ, тобто 6,4 %), підвищуючи стан членів громади (не взявши на увагу виїздів, про що нижче) до числа 299 осіб. Коли справа про померлих, треба згадати, що смерть забрала з-поміж членів громади одну старушку (Марія Ганкевич, нар. 27. 8. 1874, що померла 3. 4. 1948, отже, у віці майже 74 роки), одного тяжко і невигойно хворого (Ростислав Рудницький, нар. 2. 1. 1895 — пом. 23. 11. 1948 р.) і одну маленьку дитину (народилась 26. 11. 1948, померла 11. 12. 1948 р.).

Між 1. 7. 1948 р. та 3. 2. 1950 р. виїхало з Бен-Метіру 39 осіб,

у тому 22 працюючі (20 мужчин, 1 працюючий юнак, 17-літній, і 1 жінка, що працювала в буру), 13 жінок непрацюючих і 4 дітей (вибуло 13 " "), — так що теперішній стан громади, у триліття її заснування становить 260 осіб. Коли справа про країни, до яких виїздили члени громади, це були:

а) Канада, куди виїхало за весь час 15 осіб (6 мужчин, 8 жінок і 1 юнак 17 р.),

б) Бразилія, куди виїхав за той час 1 мужчина,

в) Франція, куди виїхали 3 особи (1 муж., 1 жін. і 1 дит.).

г) Німеччина, куди виїхало за той же час 8 осіб (6 мужчин, 1 жін. і 1 дит.) та

г) місто Туніс або інші околиці Тунісу, куди ж у тому ж часі виїхало 12 осіб (6 мужчин, 4 жін. і 2 дітей), що дас разом 39 осіб (20 мужчин, 14 жін. і 5 дітей).

У першому трилітті існування

Бен Метір: школа, кінотеатр, готель, і жандармерія

Бен Метір: вид на терен будови греблі

громади було заключено 4 по-дружжя, в тому три подружжя українців між собою й одне мішане (українка вийшла заміж за француза).

З 9. 1950 р. українська громада в Бен-Метірі складалась, — як було вже вище згадано, — з 260 осіб, у чому 115 дорослих чоловічої статі, 80 дорослих жіночої статі і 65 дітей віком нижче 15 років; у громаді є 72 родини з загальною кількістю 228 осіб і 32 самітних мужчин.

З-поміж 115 дорослих мужчин 110 працює безпосередньо в підприємстві, 2 у харчовому секторі (в тому один на власний рахунок), а 1 лікар займається медичною опікою членів громади; з двох непрацездатних старих один обслуговує культурно-освітні потреби громади, завідуючи читальнею за скромну винагороду з фондів громади. Між 80 дорослими жінками нараховується 72 домогосподарі, 4 ста-

рушки і 4 дорослих дівчат. Жінки й дорослі дівчата, — за винятком 6, — не працюють заробітково; тих 6, що працюють, отримують тільки незначну зарплату будь з фірми, будь з фондів громади; серед працюючих жінок і дівчат одна жінка працює безпосередньо в підприємстві, одна у харчовому секторі, одна медичною сестрою, одна провадить навчання дітей в українській доповняючій школі і в садочку, одна розносить пошту, а одна касиркою в місцевому кіні (двічі на тиждень). Діти, що становлять 25 % членства громади, розподіляються за віком народження:

рік нар.	хлоп.	дівч.	разом:
1935	2	—	2
1936	—	1	1
1937	—	1	1
1938	1	—	1
1939	—	1	1
1940	1	1	2
1941	3	2	5
1942	1	2	3
1943	2	—	2
1944	1	3	4
1945	5	1	6
1946	3	3	6
1947	6	6	12
1948	2	2	4
1949	6	4	10
1950 (до 5. IX. 50)	3	2	5
разом:	36	29	65 дітей.

Закінчуячи цей коротенький огляд сторінки життя україн-

ської громади в Бен-Метірі, до речі буде згадати, що поза тим одним більшим скупченням українців, на терені цілої північної Африки, тобто як у Тунісі, так і в Алжірі чи Марокко живе одинцем чи малими групками ще більше українців, що приїхали сюди в рр. 1945/48, а теж таких, що приїхали сюди вже 30, а то й більше років тому назад.

Серед старих емігрантів, що в більшості попали сюди з армією Врангеля (відоме інтернування чорноморської флоти в Бізерті), переважає тип „хахлів“ (як вони самі себе ще й дотепер називають), що, хоч і походять з українських земель, уважають себе чистокровними москалями чи в ліпшому випадку малоросами. Нові емігранти, в більшості свідомі українці, попали на терен північної Африки двома шляхами: одні відразу в р. 1945, втікаючи від насильників репатріацій, завербувались до чужинецького легіону і тимчасово перебувають на терені північної Африки; інші приїхали сюди в рр. 1948/49 у висліді переселенчої акції IPO на працю в різних підприємствах.

За браком постійних зв'язків і точних відомостей трудно тепер встановити, яке саме число українців живе на теренах цілої північної Африки.

В. С.

Сто хвилин з Гертрудою Айзольдт

(Замість інтерв'ю)

І як завжди в подібних випадках — звисочене хвилювання ще в потязі. А тоді — священне третміння. При розпитуванні в придворцевій корчмі, при наближенні до кам'яного муру, що оточує віллу Кавльбах, де живе вона, при натисканні на гудзик дзвінка, при очікуванні на першу реакцію — священне третміння. Так було при зустрічах з Андре Жідом, Віллі Бавмайстром, Станиславським, Вернером Кравсом, Меерхольдом, Едшідом, Жюль Роменом, Габріелею Мюнтер, при зустрічах короткотривалих або затяжних, двома-трьома словами або цілім інтерв'ю, при зустрічах побвнотою мовчазних (розчерк в автографній книжці) або й цілковито фантасмагоричних, — при зустрічах з особистостями, одне ім'я яких означає ім'я цілого комплексу дюдських духових змагань.

Тепер — Ольштадт у Горішній Баварії. Тут живе Гертруда Айзольдт. Це надзвичайна акторка, довголітня поплічниця Райнгардтова, перша німецька Саломея, перша Електра Гофмансталева, незрівняний Пак у

шекспірівсько-райнгардтівському „Сні літньої ночі”.

Це містечко цілковито не знаєти на мапі, хіба що через побільшувальне скло. І я не певний, чи справді вона тут мешкає. Стаття в „Нос Цайтунг”, яка розповідає про її найновішу фільмову працю, називає, що правда, якийсь Ольштадт у Горішній Баварії. Ольштадт — — Але підіть, пошукуйте Тернівку або Спасівку на Україні.

Але я таки сходжу з потягу в цьому Ольштадті, що лежить на лінії Мюнхен-Міттенвалдъ. Перша зустрічна, свого роду „дама з собачкою”, нічого не знає. Знає, правда, якусь співачку але... Гертруд... Гертруд... Вона білява? — Не знаю, — кажу я. — Вона, мабуть, уже сива.

Ясність наступає в заїзді. — Wo wohnt die Aysoldt? — кричить на кухню господар. Господиня, виходячи й обтираючи об фартух руки: Гертруда Айзольдт? Актorkа? Вілла Кавльбах. Іти так, так, так і ось так. О, дякую. Дякую сердечно (де вже я).

І от — священне третміння. Згори вілли хлоп'ячий запит. Ну, як же ж знизу, зо смішного

Гертруда Айзольдт у ролі Пака
("Сон літньої нічі")

становища, німецькою скоромовою, в яку треба за дуже короткий час вкласти дуже багато ненімецьких думок і пояснень, з'ясувати юнакові, очима якого пересмикується то щира іронія, то щире нерозуміння, — з'ясувати, чого мені хочеться від Гертруди Айзольдт.

— Добре, — вирішує, парешті, юнак, подумавши. — Хвилини.

За кілька хвилин справді з'являється огryдна пані. Але це ще далеко на Айзольдт, це її молодша приятелька, мама, як виявляється потім, юнака на бальконі. Повторення скоромовки. Покивування голови — гість

не зовсім звичайний і зовсім не щоденний — нарешті: зрозуміння. Хвилина роздуму. Бачте, пані Айзольдт якраз цієї миті спочиває. Звольте пождати отам, у садовій будові? Ну, звичайно ж. У порядку.

Сад — натяк на щось естетичне у стилі „кінця сторіччя“: акуратно, простолінійно, кучеряво, з дозою смутку. Але збоку — невихована природна рослинність, і це тло, коли сідаю в альтані, і тут, на лавочці, я не наважуюся закурити, бо мені чомусь довго здається, що це домашній храм.

Півдекадентською стежкою до мене наближаються двоє. Це юнак і дівчина, його подруга, чорнява, циганкувата, і вони об обоє, як негайно ж з'ясовується, були в російському полоні. Вони, безконечно милі, післані мені розважати, і вони хотіли мені зробити присміність. Але мені нізащо не хочеться в цьому чудово-роздіженному баварському повітрі розмовляти по-російськи. Ми, нарешті, сміливо закурюємо. Дівчина, як виявляється, була на Донбасі і тому вміє трохи по-українському. Але мені все таки хочеться вимовляти тут самі німецькі слова.

І от нас кличуть. Помахом рукі і далеким горловим пізвуком.

Переднікій нанизу. Сходи, рипкі, як і в Габрієлі Мюнтер у Мурнав. Передпокій нагорі. Кульмінація третміння. Нарешті — —

Нарешті — малесенька вітальння, зовсім манюня. І насамперед — її чудове зморщене личко, чудове печене яблучко, з примхливими брівками, так близько знаними з десятків фотографій кожному, хто здавна й раз-у-раз стежить за здобутками театрального в театрі. Брівки Пака, бровенята Саломеї, бровища Насті, в „На дні” Горкого.

Я цілую їй руку за українським звичаєм, запозиченим у Західної Європи, але нині цілковито полищеним Західною Європою. Але Гертруда Айзольдт пionерка й новаторка протягом цілого життя: якщо вона свого часу не побоялася грati Саломею з голими ногами (шок для публіки 1903!), то, безумовно, вона здатна зрозуміти зо свого боку й пробачити все на світі, отже, й цю мою нечесність.

Я сідаю коло неї і впиваюся в неї очима. Вона лежить на канапі, на подушках, накрита чимсь до пояса — ковдрою чи хутром, не помічаю, мабуть хутром, — діагонально до нас крихітний столик, збоку її молодша подруга, мама юнакова. Боже, скільки я маю до неї запитань. Франц Штук. Льовіс Корінт. Цілі епохи, цілі культурні брили

невмирущої довоєнної й інфляційної Німеччини пройшли через цей примхливо-юнацький дух. І насамперед — Райнгардт, Макс Райнгардт. Що, як він — що він для вас, запитую я, але знаю наперед, що ніколи і ні за яких обставин не випитаю в неї всього, чого мені треба, бо й сам у цю хвилину не знаю, чого мені треба.

Райнгардт мав два маленьких театри в Австрії, оповідає вона. В Отто Брама він, мавши приблизно 22 роки (вона мимохіть порівнює його і свій вік: вона старша), він грав переважно ролі старих, грав ще натуралістично. Хотів грati Мефістофеля, грав кілька разів, але без успіху. Але загалом він мав величезний успіх, бо був молодий і веселий. „Його режисерські книжки — це дорогоцінність”, твердить вона. „Він творив по-дих актора” — захоплено проголошує вона. Він не примушував актора, а викликав його почуття. Він ніколи не перешкоджав акторові. Якщо акторові щось із його пляну не подобалося, він охоче змінював. Він хотів лише „зберегти червону нитку від кожного”.

Вона розповідає й хвилюється. Вона щось раз у-раз згадує, але повідає близкавично. Інколи вона гнівається, інколи всміхається найчарівніше, всіми змор

цечками свого печеноого личка. Але ви, ви самі. Що ви грали, як ви чулися, що ви переживали тоді? Саломея, мене насамперед цікавить Саломея. Повідайте.

Саломея. Вона — пригадує (1902—1903!) — вона хотіла б спершу бачити її, а тоді вже грати. Райнгардтові вона заявила, нарешті, що не може грати цієї ролі. — Чому ні? — запитав він здивовано. Вона почала вагатися. Тоді захворіла, і ролю мала грати Тілла Дюр'є. Але нарешті вона, Гертруда Айзольдт, приступила до праці над Саломеєю.

Перед нею постала велика проблема. Вона мала грати роль, ризиковану з кожного погляду: для публіки й для самої себе. Для публіки — бо справа про п'есу ціойно померлого автора, життя якого було суцільною сенсацією, що її роздувало й водночас жахалося всеєвропейське міщанське суспільство. Для неї ж — бо справа про роль незвичайну, незрозумілу, ще до кінця непрочутну, та ще з голими ногами! (В ті часи навіть „етіопські” ролі в „Аїді” грали завинуті в трико по саму шию, — дає при цьому Гертруда Айзольдт фактичну довідку). Ролю в новій п'есі — і в цілком новому в німецькому театрі стилі. — Що за стиль, — перериваю її я.

Гертруда Айзольдт у ролі Саломеї
(портрет Льоніса Корінта)

Чи можна сказати, що це вже був ранній експресіонізм? — Ну, так, звичайно ж, — відповідає вона. — Це вже був цілком новий стиль виконання, патетичний, внутрішньо патетичний.

Це був один з її найголовніших успіхів. Вершиною його, увічненою в нерухомому творі мистецтва (бо театр — рухоме, нетривке, переходне мистецтво) — був портрет її в цій ролі пензля Льоніса Корінта, одного з трьох провідників німецького імпресіонізму, що доживав уже тоді свої останні роки, поступаючися перед невтомним натиском усіх нових і нових стилів і напрямів.

Я пишू тут усе це, вже переглядаючи свої безпосередні записи, роблені в ту хвилину моїм власним стенографічним способом. Тут усе воно систематизоване більш-менш, але насправді записи мають вигляд абсолютно хаотичний, їх зроблено навіть двома кольорами кугельшрайбера. „Для мене головне в акторстві — фантазія”, стойть у мене дослівний її вислів безпосередньо за оповіддю про Саломею (Саломея для мене чи не найважливіше, бо я несамовито бажаю колись зробити цю роль з Тамарою Позняківною в українській виставі), але я рішуче не знаю, до чого цей вислів стосується. Просто це тому, що розмова точилася поспішно й справді чарівно-хаотично. Бо ось далі йде про Вернера Кравса, на мій запит: я безконечно люблю цього актора.

Вона оповідає про Вернера Кравса. „Бліскавичним” називає вона його. І швидкими, страшенно влучними подробицями має його образ: нечесний, грубуватий, понурий. В „Геновеві” він мав надзвичайні півторінкі тексту. Яннінгс, якого зміцнив також Райнгардт, дуже дружив з Кравсом. Кравс як актор був наскрізь інтуїтивний, раз-у-раз сумнівався в своїх силах — „блідий, як смерть” не раз хотів іти геть зо сцени. А за його нечес-

ністю — величезна внутрішня доброта. Великий товариш. Він ніби „збирає в собі світло й назад його рефлектує”.

Вона оповідає про Вернера Кравса (дещо з оповіданого, за- надто точне, просить не публікувати), про Люці Гефліх — чарівні подробиці з приватного й товариського життя цієї першої німецької Мелізанди, — про інших. Раз-у-раз я вживаю, і раз-у-раз вона охоче підхоплює нову тему, а це ж для мене найдорожче. Я записую щосили, обома кольорами.

Вона показує свої книжки. Одна — про Райнгардта, друга... „Макс і Моріц”... по-московськи. Ви читаєте ваш національний дитячий епос по-московськи — чи ви вмієте по-московськи? Вмію читати, — винувато каже вона, — але зовсім неправильно вимовляю.

Тут і чай, на столику. Тут, звичайно, моя книжка автографів. У ній вона записує слова юнака Ленкера з „Фавста II”:

„Ich ahne nur und schon bin ich verraten.”

Я читав „Фавста” вже дуже давно і зовсім не пам'ятаю, хто такий юнак Ленкер. Але які ж запашні, незалежно від змісту, ці слова в моїй книжці, вписані її примхливою рукою, тією, що сорок років тому такі грайливі жести виробляла поміж стовбу-

рами й кущами „Сну літньої но-
чі”, бувши пустотливою ручкою
малого Пака, задуманого шекспі-
рівсько-райнгардтівською фан-
тазією і втіленою нею, Гертру-
дою Айзольдт.

Я просидів коло її канапи го-
дину й сорок хвилин. Цей від-

тинок часу дорівнював для ме-
не півторіччю квітластої, бар-
вистої, глибоченої, незабутньої
театральної епохи Німеччини,
що брала тоді з культури всьо-
го світу і віддавала їй стори-
цею.

Ігор Костецький

ОСТАННІ АНЕКДОТИ ПРО ШОВА

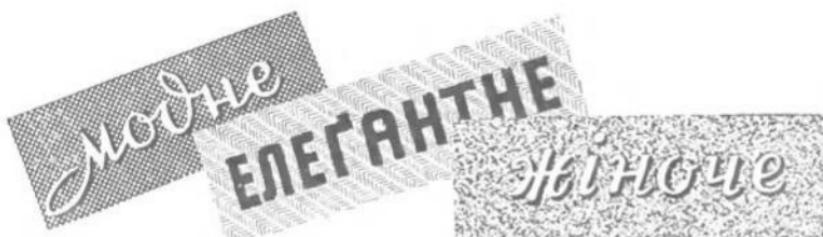
Відомий англійський письменник Бернард Шов зломив недавно ногу і мусів деякий час провести в лікарні. Про цей його побут постало декілька нових анекdot.

„Якщо я вмру, — сказав він своєму лікареві, — це буде корисніше для вашої слави, як те, коли б ви мене вилікували. Кожний некролог назве прізвище лікаря, що мене востаннє лі-
кував. Коли я видужаю, ніхто про вас і не згадає”.

Шов не належав у лікарні до надто симпатичних пацієн-
тів. Навіть відомій з терпеливости й добродушності сестрі Пля-
ціді він кинув раз сердито:

- Йдіть до чорта!
- Цього я ніяк не зроблю, — відповіла спокійно сестра.
- А то чому? — крикнув Шов.
- Бо там я мусіла б зустріти вас удруге!

Один психолог відвідав серед праці текстильну фабрику. Він зразу помітив, що не всі робітниці є однаково змучені: одні понурі й охлялі, а інші бадьюрі й життерадісні. По короткій розмові з одними й другими виявилось, що бадьюрими були ті, яких по праці щось ириємне ожидало: відвідини, зустріч із милою особою тощо. Їхні товаришки не мали перед собою нічого, чим вони могли б радіти.

Під блакитно-жовтим прапором

Велика комфортна заля повна відвідувачів. По середині головної стіни розкинений блакитно-жовтий прапор, що наче захищає ікону Божої Матері, прикрашенню вишиваним рушником. Довкола столи, засипані прегарними вишивками, плахтами, різьбами та мальовилами.

Це виставка українського народного мистецтва в невеличко-му баварському містечку Міттенвальді, розкиненому серед прегарних, розлогих Альп. Тут недалеко два скітальські табори — Піонір та Єгерказерне. Виставлені мистецькі вироби — це праця рук їхніх мешканців.

Вишивки й різьби, мов їхні власники, зійшлися отут з усіх земель широкої України. По середині залі домінують скатерті, рушники й плахти з Полтавщини, Київщини та Чернігівщини. Дяякі оригінальні, наборзі захоплені ще перед утечою з батьківщини, інші вже виконані тут,

на чужині. Далі бачимо гуцульський куток з яскравими косматцькими взорами на подушечках, блюзочках, кубраках, килимах тощо. Побіч манять очі пастилеві краски вишивок з Яворівщини та мальовничі скатерті, рушники й килими з Буковини.

Крім низу, гладі та хрестикових вишивок, бачимо також дещо кераміки з центральної України й Галичини та різьблені в дереві касети, рамці й альбоми.

Один куток залі займають безцінної вартості мініятюри-гобеліни, на зразок старовинного українського мистецтва з 17 століття, роботи пані проф. Горбачевської. Прегарні скульптури молодого артиста Михайла Черешиновського (голови, різьблені в гінсі), прикрашують залю і підносять мистецький рівень виставки.

Сотні чужинців відвідують виставку. Між ними бачимо не лише німців, але також англійців

Фрагмент з виставки українського мистецтва в Міттенвальді

французів та бельгійців. Пані в чорному та у вишивках інформують їх про українське мистецтво.

— Запишіть свої враження в наш пропам'ятний альбом! — просять. І чужинці пишуть: „З великою присміністю оглянула чудові праці”. „Я захоплений виставкою...”, „Виставка українського мистецтва є одною з найкращих виставок, що їх я досі бачив...” І так далі, і так далі... Прізвищами записано багато сторінок.

На матеріальну сторінку виставки ми не розраховували. Нам хотілось тільки розпропагувати наше мистецтво серед чужинців та творити основи лід відкриття українських мистецьких робітень у Німеччині. І цю ціль ми сяягнули.

Блянка Гаррисевич-Бачинська

І вже зима!

Зимовий сезон 1950/51 року в ділянці моди приносить з собою багато інновацій, які, коли приглянеться їм близче, не такі то вже чужі й нові. Бо сьогоднішню моду можна б окреслити так: вона збирає в собі всі найкращі моделі попередніх десяти, п'ятдесяти, чи навіть сто років. Тому не здивувалися б

прапрабабки, коли б подивилися на своїх праправнучок, що прикрашають свої плечі коронковими шалями чи хустками та носять широкі плащи з подвійними, або й потрійними пелеринами, фальбанками, складками та хутрerkами.

„Льофісель де ля кутюр е де ля мод де Парі” публікує в сво-

єму останньому числі прекрасні моделі на плащі, костюми, хутра та різні вечірні туалети, суконки тощо. Зимові плащі прикрашені комірами, широкими манжетами, величезними кишнями з хутер: бобрів, каракулів, пантер і ін. Такі самі хуттерка знаходять широке застосування в прикрасі вечірніх, балевих та звичайних суконок.

Дуже модними є також тричвертеві плащі, жакети, касаки, туніки. Спіднички до них — довгі, з тої самої, або й іншої матерії, чи скірок. Дуже велике засгосування знаходить замш,

а також м'які, в не яскравих кольорах, матерії.

Зимове взуття, — це вигідні й дуже теплі черевички, ботики, та подекуди чобітки, хутряні в середині, а назовні часто прикрашені такою скіркою, як на комірі, чи кишнях. Спортивні та вечірні „мешти” переважно зроблені з ірхи, прикрашені різними клямрами, гудзиками, чи іншими родами скірок, дуже вигідні, та часто без т. зв. „штайфів” на зап'ятках, що нераз давалися в знаки не одній жіночій ніжці.

О. В.

КОСМЕТИЧНИЙ БЮДЖЕТ АНГЛІЙСЬКОЇ ЖІНКИ

Для багатьох сьогочасних жінок косметичні засоби є не менше важливими як одяг. Огже, не диво, що у Франції, Англії Америці число косметичних фабрик зростає з місяця на місяць. В сучасній Англії випроцюковано впродовж останнього року косметичних засобів на загальну вартість 40 мільйонів доларів. Найкращий збут мають олівці до уст та пудри.

Косметичний бюджет англійської жінки (і не тільки англійської!) дуже залежний від її віку й заняття. Міські жінки видавають на косметику більше як сільські. Сільські жінки вживають ясніших червонил і пудрів.

1. Видатки 2½-річної жінки (в німецьких марках):
олівець до уст на 3 місяці 4· — НМ.

пудра до лица на 3 місяці 3· — "

креми на 5 місяців 10· — "

ляк до нігтів 1· 50 "

2. Видатки 27-річної жінки:
олівець до уст 8· — НМ.

креми 15· — "

ляк до нігтів 4· — "

Із зростом віку ростуть також косметичні видатки. Буває, що 45-річна жінка видає місячно на косметичні засоби майже 200 марок.

О — як

Хома, що ходив своїми шляхами

Ні, це не театральний репортаж, і тут справа не про горбатого Хому з „Ой не ходи, Грицю...“. Навпаки, мій Хома, що ходив своїми шляхами, має два метри росту, сто кілограмів жivoї ваги й кулак, що зможе збити з ніг вола. В моого Хоми ясні, блакитні українські очі, і він усміхається, як малий хлопчак, що звик грatisя всім, навіть — своїм життям. Він з природи мандрівник. Він спортсмен, вояк і ризикант, матрос і боксер, романтик і реаліст.

Він не народився на Україні, і його першою мандрівкою в житті була подорож малим хлопцем із наддунайської столиці австро-угорської монархії до дому батьків у Станиславові, де він прожив перші роки після першої світової війни. До цього ж самого Відня, де колись стояла його колиска, він прибув роками пізніше, в час другої світової завірюхи.

Ми знайомі з ним не від сьогодні. Вперше я бачив Йосипа

Хому в світлі рінгових прожекторів п'ятнадцять років тому, коли він боровся у Варшаві проти німецького й європейського першчuna, пізнішого олімпійського боксерського чемпіона всіх ваг Герберта Рунге. З того часу багато чечого змінилося. Ми обидва перейшли через вогонь і воду, шляхи, що ними ходив мій Хома, провели його по всіх можливих морських і суходільних напрямах, але в моїх очах він залишився завжди тим самим молодечим, повним сили юнаком, що примушував важко пріти чемпіона Європи на варшавському стадіоні в 1935 р. Хоча і в Хоми, і в мене роки не пройшли без сліду...

Але дозвольмо розповісти йому самому про себе:

— Так, по правді, я вже з малого мріяв про широкий світ. Бистриця річка рвучка, але не широка, і мені нераз бажалося просто втекти із Станиславова й піти на „широку дорогу“. Моя мрія здійснилася щойно після

ського порту Гдині. Мені було тоді 15 років. Що я там діяв? Ну, що ж: боксував пізнавав життя, що його смак приносив подув морського вітру, і — крутівся по світі. Покицьо — в меншому мірилі. Побував у Румунії, де добре попробував солодкого вина і знокавтував декількох „домнулів”. В міжчасі дво-кратно переміг польського першуна важкої ваги Пілата, після чого мене визначено до боксерської презентації Польщі проти Німеччини.

Далі прийшла військова служба в воєнній флоті, а опісля перший виїзд у справді широкий світ, у далеке морське плавання на трансатлантическому кораблі „Баторій”.

Хома підпирає голову свою величезною долонею і, потягуючи міцніше „Кемела”, всміхається:

— Чи я був уже в Америці? Не раз і не два. Я переміряв океан ні менш ні більш, як 48 разів. В Нью-Йорку? Там я був

двох вдалих ногавтів, які завели мене там, де земля зустрічається з морем, до надбалтійського порту Гдині. Мені було тоді 15 років. Що я там діяв? Ну, що ж: боксував пізнавав життя, що його смак приносив подув морського вітру, і — крутився по світі. Покицьо — в меншому мірилі. Побував у Румунії, де добре попробував солодкого вина і знокавтував декількох „домнулів”. В міжчасі дво-кратно переміг польського першуна важкої ваги Пілата, після чого мене визначено до боксерської презентації Польщі проти Німеччини.

Далі прийшла військова служба в воєнній флоті, а опісля перший виїзд у справді широкий світ, у далеке морське плавання на трансатлантическому кораблі „Баторій”.

Хома підпирає голову свою величезною долонею і, потягуючи міцніше „Кемела”, всміхається:

— Чи я був уже в Америці? Не раз і не два. Я переміряв океан ні менш ні більш, як 48 разів. В Нью-Йорку? Там я був

24 рази, і то не лише був: знокавтував там непоганого чеського імпортованого професіонала Гавлічка. В третій рунді, друже. Так, це було 12 років тому, в „Стейлі-Джімнезію” у Брукліні. Якраз тоді, коли я переїхав океан 47-ий раз. — Сьогодні коли кожний Іван з Перепиличина, чи з Барішівки пішов шукати долі на час передишкі поміж другою й третьою світовою війною до Австралії чи Венесуелі, годі комунебудь заміпонувати міжконтинентальною подорожжю. Але все ж таки, 48 разів через океан... Не багато знайдеться таких, що встругнули таку штуку, ще й до того в часі, коли не було ще IPO, а подорож із Самбора до Кулікова була великим пережиттим.

...Якщо вам хтось скаже, що Ріо Де Жанейро це гарне місто, не вірте йому. Положення пре-гарне, правда, але саме місто? Хіба що за воєнні роки денцо змінилося. Зате сенійоріти... Але вони швидко старіються, і 20-річна жінка — це на півдні вже старша пані. А спиртні, гадюки!

Коли ми вже при гадюках, — сиус свої спомини май 2-метровий приятель, я бачив на Ямайці одного заворожувача гадюк...! Що цей виправлив із своїм ба-конст्रіктором, чи може пітоном (я, бачите, в зоології не тес) — це була справді чудася! Ось по-

дивиться, що це була за тварина.

І Хома показує мені свій знаток з величезним плазуном у дужих його руках.

— Вам це потрібне для вашого журналу, — показує на свіжий випуск „Ми і Світ”. — Замало, друже, замало його навіть на першу частину моїх повних споминів із світу. Бо щодо другої, то знов інша історія..,

— Флоріда, Західня Індія, Північна й Південна Америка, великі й малі європейські порти, життя матроса, "в кожному порті дівчина", в кожному більшому місті боксерський рінг і рукавиці — на це треба б грубшого тому.

З поміж численних знятків висовується щось неначе диплом.

— Ні, це не належить до скрінінгових документів, — застерігається мандрівник. — Це посвідка перебування на Норд Кеп, найбільш на північ висуненому кінці Європи, коло Шпіцбергену.

І там Хома побував...

— Не тільки побував, але й скупався. Бачите, коли ми поверталися з берега, мені не захотілося виходити на чардак по туапі, і я дав себе витягнути разом із шлюпкою на бльоках. Одна з линв не витримала, увірвалась, і моїх сто кілограмів полетіло в льодовиту воду. За хвилину лопнула й друга линва, і шлюпка полетіла за мною, ща-

стя, що хвиля відкинула мене від борту...

— А щастя, взагалі, варто мати, — зауважує мій співрозмовець. — Ви знаєте це так добре, як і я. Коли б вам зі мною не пощастило на війні, вам не прийшлося б вести це інтерв'ю, а мені відповідати вам.

— А я почав цю війну, обороняючи Гдиню в польському війську. Не оборонив. Аж дивно, як доля шуткує: я повернувся з мого останнього американського рейсу з початком серпня 1939 з контрактом на професійного боксера, від менеджера

Хома з гадом-давуном на Ямайці

Гудмена з Бостону, Масс., у кишені. Ось він вам і ще деякі.

Хома простягає декілька задрукованих аркушів з заголовками фірм відомих тодішніх американських боксерських "промоторів", як от Джо Вудмен, Джордж Лоренс (Нью-Йорк) та інші.

Затиждень я мав виїхати в Гдині, щоб переплисти в 49-те океан, але вже не як матрос, а як пасажир з найкращими виглядами на боксерську кар'єру в світовій метрополії боксу. Моїм тренером мав бути колишній світовий першун Бенні Леонард. Але, — блакитноокий велетень чухається винувато за вухом, — не довелося... Я, бачите, ніколи не втікав від жінок. А там була в Гдині тоді така одна танцюристка... Я мав відплисти наступним кораблем, але наступного корабля вже не було. Замість нього прийшла війна й мене застукала, — кінчас, з важким зідханням мій приятель Хома. — А тоді вже пішло...

— Доводилося переживати мені важкі, але й горді хвилини. Хіба ж ви не знаєте? Шлях вів різними містами й полями, через Броди й через ліс, ось цей самий шлях, що його пройшов не один наш спільнний друг і знайомий.

— Але на публікування цієї другої частини моїх шляхів ще покищо не час. Колись, коли ваша редакція міститиметься десь на Хрестатику чи Академічній вулиці, ми докінчимо сьогоднішню розмову при склянці українського чорноморського вина, а не при кухлі баварського пива...

Що ж сказати моєму другові? Він, без сумніву, має рацію. Ні я, ні мій приятель, що ходив своїми шляхами, не закінчили ще наших доріг. Ще не час. Але він прийде й тоді ми докінчимо нашу розмову.

Хіба що комусь із нас прийшлося б залишитися на одному із шляхів, що вестимуть до Хрестатика чи Академічної вулиці.

ПРАЦЯ НЕ СОРОМИТЬ

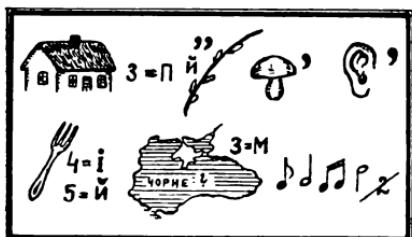
Одна мілянська родина шукала через англійські часописи гувернантки для своєї дитини. Зголосилася Фелісітас Етлі, дочка теперішнього англійського прем'єр-міністра. Діставши згоду, вона прибула до Італії, везучи у валізці три скромненькі бавовняні суконки. Враз із своїм вихованком живе вона в одній купелевій місцевості, над морем.

~ЗАГАДКИ~

Ч 1 — Ребус

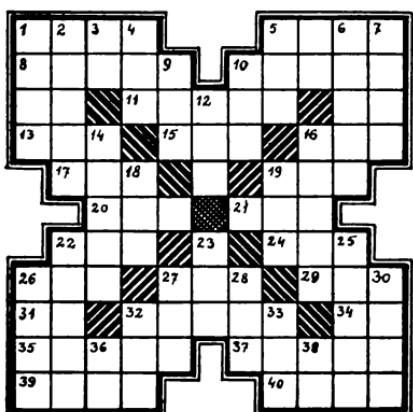
(точок 4)

склав д-р К.

Ч. 2 — Хрестиківка

(точок 5) *

По зем о: 1. святочне прире-
чення ченців, 5. ін. недостаток,

манко, 8. будинок для бідних
людей, 10. прізвище сучасного
укр. поета, 11. комаха, 13. наснаже-
на електр. частиною матерії, 15.
частина дому, 16. здрібніле ді-
воче ім'я, 17. бібл. постать, 19.
торгов. скорочення слова
„спілка”, 20. росте в лісі, на де-
ревах, стрісі, 21. ін. подарунок, 22.
ін. порядок, 24. житловий буди-
нок, 26. замерзла вода, 27. квіт-
ок, що заступає грощі, 29. по-
пулярний титул, 31. „і” в латин.
мові, 32. місцевість в Україні, 34.
прізвище генерального секрета-
ря О. О. Н., 35. грецький остров, 37.
необхідні речі вояка, пласти-
на чи туриста, 39. корабельний
прилад, вживаний в часі бурі,
40. відпочинкова місцевість у
Карпатах (коло Делятина).

До зем о: 1. дух. дерев’яний
інструмент, 2. аристокр. титул,
3. хем. знак ірідія, 4. потверджую-
че слово, 5. нічний льокаль,
6. велика морська риба, 7. пта-
ха-хижак, 9. ключ до шифрів,
10. славний нім. композитор 18
ст., 12. господарська рослина,
14. ін. кочовик, 16. кип’яча во-
да, 18. хем. первень, 19. збір о-
вочевих дерев, 22. модерний за-
сіб комунікації, 23. звук, 25 ми-
стець, 26. ім’я укр. поетеси, 27.
чоловічий голос, 28. відміна мі-
сяця, 30. ліва притока Висли,
32. „серце” по-латинськи, 33. те,
що ми бачимо, 36. один з тонів,
38. грецька літера.

Ч. 3 — Логограф
(точок 3)

склав д-р К.

А, АР, АР, БУН, ВІ, ВІ, ВІД,
ВО, ГУ, ДЕ, Е, Є, ЗИ, ЗИ, КАВ,
КУЩ, ЛЮ, МЕД, МІ, НЕ, НЕЙ,
НІ, НІМ, НО, НО, О, О, ПЕ, ПІС,
ПІ, РЕ, РУ, СИ, СТОР, ТА, ТА,
ТАЙ, ТИТ, ХІ, ЧІ, Ю, Я.

Із поданих складів створити слова такого значення: 1. стадо звір'ят, 2. відвідини, 3. герой твору Котляревського, 4. частина блюзів, 5. цінні закордонні папери і гроши, 6. листок паперу (шаш), 7. музичний інструмент, 8. здрібніле дівоче ім'я (клинична форма), 9 рівнозначне слово, 10. місто в півд. Кореї, 11. найбільший фізик і математик ставовинної Греції, 12. укр. літописець, 13. ін. плоди, фрукти, 14. копія, 15. охота до їжі, 16. бібл. пророк (зناхід. відмінок).

Перші й останні літери слів, читані доземо, дадуть золоту думку — приповідку Наполеона.

РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК З Ч. 3

Візитівки:

Іван Листвас (Станиславів),
Варка Целіб (Біла Церква),
Леся Павер (Переяслав).

Правильні розв'язки:

1. В. Банилівський, Інсбрук (Австрія) — 43 пункти, 2. Ол. Бережницький, Бофало (ЗДА), — 27 п. 3. Шустка, Буено Айрес (Аргент.), — 27 п., 4. Роман Ганас, Балтимор (ЗДА), 5. о. Михайло Гураль, Глевденон (Канада), 6. Д.

Я—в, Спалдінг (Англія), 7. Б. Дицьо, Авеккянета (Арг.), 8. Дусьо Дусин, Нью-Йорк (ЗДА), 9. Діон Іванчишин, Спалдінг (Англ.), 10 С. Лев, Бофало (ЗДА), 11. М. Б. Г. Філаделфія (ЗДА), 12. Микола Маслів, Аїн Драгам (Туніс), 13. Роман Лисняк, Нью-Йорк (ЗДА), 14. Пластун з Дітройту (ЗДА), 15. Ол. Тарантюк, Буено Айрес (Арг.), 16. Антін Тріска (Англія), 17. інж. Турко (ЗДА), 18. Маркіян Фесолович, Лібертад (Арг.), 19. Христина Шлемкевич, Елізабет (ЗДА) — всі по 24 пункти; 20. Вол. Гоцький, Следфорд (Англія) — 21 п., 21. Галина Лощенко, Міттенвальд (Нім.) — 19 п., 22. А. Т. (Канада) — 18 п., 23. Ст. Кітка, Нью-Йорк (ЗДА) — 14 п., 24. О. Кулинич, (ЗДА) — 14 п., 25. Мирон Уtrysко (ЗДА) — 14 п., 26. В. Івашко (Канада) — 13 п.

В допомогу маг. »Ми і Світ«

Склади на пресовий фонд: М. Баран, Чікаро, 5 дол., Богдан Ухач, Дітройт, 2 дол., д-р Євген Котик, Джерсей Сіті, 2 дол.

Приємна передплатників: Валеріян Федорчук (Швеція), М. Лелів, Ів. Мельник, М. Музика, М. Левицький, М. Данків, М. Переяліта і Ст. Романко — з Англії.

Зубний лікар

Д-Р БОГДАН БІЛАС

Mittenwald/Karwendel, Obb.,
Deutschland

bei Dentist Brandmaier

виконує всі модерні зубо-технічні роботи, на бажання та кож і за океан.

Купон ч. — ЗАГАДКИ — Ми і Світ
жовтень — грудень 1950

Еліс Паркер Батлер

Як свиня, то свиня!

(З книжки „Пігс Іс Пігс“)

Міке Флейннері, агент краєвого експедиційного транспортового товариства в містечку Весткот, вимахував кулаками перед обличчям містера Моргавза. М-р Моргавз не міг промовоти ані слова, трясучись від пересердя. На столі між ними стояла стара скринька від мила; в ній сиділи дві гарнесько виплекані морські свинки і жадібно іли салату.

— Тоді робіть, що хочете! — кричав Флейннері. — Звірята адресовані до вас, і ви навіть не заперечуєте, що ви їх замовили. Отже, або ви платите і берете їх з собою, або ви не платите й залишаєте їх тут. Припис є приписом, пане Моргавз, і я, агент краєвого експедиційного транспортового товариства, не буду його ламати.

— Мій Боже, примітивний чоловіче, ви не вмієте читати ваш власний, надрукований тариф? Тут стоїть чорне на білому: освоєні домаш-

ні звірята — 25 центів за штуку!

Він примушував себе не підносити голосу і говорив поволі, з іронією:

— Домашні звірята, пане, освоєні домашні звірята! 25 центів за штуку, за дві штуки — 2 рази 25, отже — 50! Зрозумійте ж це, нарешті! Даю вам 50 центів і кінець!

Флейннері схопив тариф.

— А я не буду 50 центів! — відповів він голосом, повним глуму. — Ось тут припис: „Якщо агент сумнівається в тому, яку з двох тарифів оплату застосувати, він повинен вибрати вищу. Клієнт, якщо не погоджується, може внести скаргу.“ Отже, гарно. В цьому випадку я сумніваюся. Це можуть собі бути освоєні звірята і домашні звірята, але, до ста чортів, це сєїні, а в приписі говориться: „Свині зі станції Франклін до станції Весткот — 30 центів за штуку“.

— Ви, бідний, невіжий чужинче! — процідив Моргавз,

підкреслюючи ірляндське походження Флейннері, — тут річ про звичайні свині, а не про морські свинки.

— Свиня свинею! — сказав уперто Флейннері. — Порода свині не має ніякого впливу на висоту тарифної оплати, пане Моргавз!

— Це непристойно! — вибухнув Моргавз. — Я повідомлю про це президента вашого проклятого експедиційного товариства. Про мене, затримайте собі свинки, аж поки не захочете прийняти 50 центів. Але ваше нещастя, якщо з цих свинячих голівок спаде бодай один волос, я поставлю вас під суд!

Коли Моргавз вийшов, Флейннері обережно зняв скриньку зі столу. Він не журився. Навпаки, відчував глибоке задоволення, що його має сумлінний урядовець, виконавши свій обов'язок.

М-р Моргавз прийшов додому дуже лихий. Синок, що для нього він замовив був свинки, бачив, що краще ні про що батька не питати.

— Де чорнило? — крикнув м-р Моргавз. — Я провчу цього дурня. Коли його товариство дістане цього листа, то він зможе попроща-тися зо своєю працею!

Тиждень пізніше м-р Моргавз тримав у руках відповідь на свій лист: „Потверджуємо одержання листа в справі оплати за перевіз морських свинок зі станції Франклін до станції Весткот, що його Ви вислали до президента нашого товариства. Однаке, всі оскарження з приводу занадто високих оплат треба спрямовувати до відділу скарг.“

Отже, м-р Моргавз написав шість сторінок, повних сарказмів і незбитих аргументів до відділу скарг. За кілька тижнів відділ скарг відповів: „Ваш, адресований до відділу скарг, лист у справі оплати за морські свинки передуває в наших руках. Однаке, наш агент у Весткоті повідомляє нас, що Ви відмовились прийняти посилку. В цьому випадку ми вже не компетентні, і скаргу треба переслати нашому відділові оплат.“

М-р Моргавз написав до відділу оплат. Він навів у листі багато сторінок із конверсаційного лексикону, доказуючи, що морські свинки не є звичайними свиньми. У фірмі його лист дістав порядкове число та почав свою звичайну дорогу від інстанції до інстанції, аж, нарешті,

опинився в керівника тарифного відділу.

Він закинув ноги на стіл і позіхав. Байдуже поглянув на папери.

— Стенографуйте, міс Кен!

— сказав він: „До агента Флейннері у Весткоті, Н. Й. Просимо повідомити нас, чому Ви не застосували су-проти вгорі згаданої посилки тарифну оплату для осво-єних звірят,”

Він глянув ще раз на па-пери: — Тьфу, до лиха! Мор-ські свинки! Мабуть, досі ви-гинули з голоду. Додайте ще: „Просимо повідомити нас про теперішній стан посилки.”

Коли м-р Флейннері дістав листа, то пошкрябав свою червоноволосу голову. „Теперішній стан посилки!” — повторив він стурбовано. — Навіщо отим бюрократам це знати? Наскільки я знаю, свинки здорові. Але хіба я ветеринар? Вони готові ще зажадати, щоб я покликав свинячого лікаря, щоб помі-ряв звірятам пульси!

Щоб усе таки впевнитися, що звідомлення відповідає правді. Флейннері поглянув у скриньку. Щойно після цьо-го написав: „До містера Моргана, керівника відділу оплат. Я кажу, що свині є свиньми, і то саме тому, що

свиньми і свиньми залиша-ся, аж поки Ви мені не ска-жете, що вони є тим, чим вони є, згідно з тарифою. Не шуткуйте зі мною. Що ж тор-кається іхнього стану, то вони здорові, якого здоров'я і Вам бажаю. П. С. Їх сьо-годні вже восьмеро і всі доб-рі жеруни. П. С. Я видав на капусту два доляри і прошу повідомити мене, кому маю виставити рахунок.”

Коли Морган перечитав цього листа вперше, то за-сміявся. Але потім він пере-читав його вдруге і споваж-нів. — До лиха! — сказав він, — мабуть, Флейннері має слухність, що свиня є свинею. Мушу про це до-кладніше поінформуватися. А тим часом, міс Кен, на-пишіть, прошу: „До агента Флейннері у Весткоті. Н. Й. В справі перевозу морських свинок. Ч. актів А 6754/49. Стаття 83 нашого статуту стверджує виразно, що агент має стягнути всі кошти про-харчування тварин від влас-ника. Отже, стягніть кошти.”

Флейннері дістав листа на-ступного дня. — Отже, я маю стягнути з містера Моргавза два доляри, 25 центів, — ска-зав він до себе. — Хотів би я знати, чи ті там угорі зна-ють містера Моргавза!

Після цього він поїхав до м-ра Моргавза.

— Ну, нарешті! — сказав той, бачачи, хто перед ним стоїть. — Ви помудріли й привозите мені скриньку?

— Я не маю скриньки, — сказав холодно Флейннері.

— Я привіз рахунок на два доляри двадцять п'ять центів за капусту, що її з'їли ваші свині. Чи ви згодні заплатити **рахунок**?

Не кажучи ні слова, м-р Моргавз показав на двері.

— Отже, я можу повідомити, що власник відмовляється заплатити кошти прохарчування! — ділово сказав Флейннері.

У міжчасі м-р Морган особисто радився з президентом краєвого експедиційного й транспортового товариства. Президент хотів легко позбутися справи.

— Яку оплату передбачує тариф? — запитався він.

— Домашні звірят — 25 центів, свині — 30, — відповів Морган.

— Тоді морські свинки є очевидно свиньми — вирішив президент.

Морган притакнув.

— Я також таک думаю. Товар, що його можна підтягнути під два тарифи, повинен оплачуватись вищим

тарифом. Але чи морські свинки є справді свиньми? Чи не є вони властиво кріликами?

— Так, коли я про це думаю, — сказав президент, — то починаю сам переконуватися, що вони є радше кріликами. Докладніше сказавши, щось посереднє між свиньми й кріликами. На мою думку, треба поставити питання: чи морські свинки належать до родини домашніх свиней, чи ні? Я запитаюся про це нашого найвідомішого зоолога проф. Гордона. Залишіть мені ці папери!

Отже, президент написав до проф. Гордона. На нещастя, професор перебував саме на найвищих верхах Андів, збираючи там зоологічні унікати, і минуло кілька місяців, заки лист дійшов до нього. У міжчасі президент забув про морські свинки, Морган забув, м-р Моргавз забув, але не забув про них Флейннері. Він присвячував їм половину свого вільного часу. Іще заки проф. Гордон дістав листа від президента, Морган одержав листа від Флейннері: „Стосується відомих морських свинок. Що мені робити? Вони дуже талановиті на пункті родинного життя. Хвороби

в них не трапляються. Тепер є їх 32. Маю їх продати, чи може Ви вважаєте мое бюро менажерією? Прошу про скору відповідь."

Морган зателеграфував: "Свиней не продавати."

Після цього він написав до Флейннері обширного листа, вияснюючи, що свині не є власністю товариства і їх тільки придережують до вияснення спору в справі оплати. Флейннері поглянув на звіряток і зідхнув. Замість скриньки від мила давно вже стояла клітка. Але й вона була вже замала. Він відділив у своєму бюрі дошками простір величиною шість квадратових метрів. Свої урядові справи він полагоджував наборзі, бо свинки забирали ввесь його вільний час. Ще за кілька місяців його огорнула розпуха. Він узяв аркуш паперу і написав на ньому навпоперек великими цифрами: "160". Цей папір він післав Морганові. Морган відіслав його назад, жадаючи близчих інформацій. Флейннері відповів: "Тепер уже 160 свиней. Чи можу я щось із них продати, чи хочете, щоб я збожеволів?" "Ніяких свиней не продавати", — телеграфував Морган.

Відразу ж після цього президент дістав листа від проф. Гордона. В дуже докладному й учену написаному листі професор вияснював, що морські свинки належать до родини „кавія апареа“, тоді, коли звичайні свині є відміною „сус“ родини „суїде“.

— Отже, вони не є свиньми! — сказав президент до Моргана. — Треба, отже, застосувати оплату 25 центів.

Морган зробив на актах відповідну заувагу і передав їх ревізійному відділові. Ревізійний відділ по деякому часті повідомив Флейннері, що 160 свинок становлять власність відборця і що з нього треба стягнути по 25 центів за штуку.

Флейннері потребував одного дня, щоб своє стадо почислити. Робив це він тим способом, що випускав по одній свинці з клітки через отвір. Потім він написав ревізійному відділові: „Раніше було 160 свинок, але сьогодні є їх рівно 800. Чи маю стягнути оплату за 800? П. С. На закуп капусти я видав досі 64 долари. Що з цим?“

Багато листів мандрувало туди й сюди, заки ревізійний відділ зрозумів, звідкіля ця помилка і як із 160 свинок зробилося 800. І ще більше

листів пішло сюди й туди в справі капусти та її значення.

У міжчасі Флейннері стиснувся вже тільки в передньому куточку свого бюра. Два хлопці постійно доглядали свинок. У хвилину, коли ревізійний відділ уповноважив його стягнути оплату за 800 штук, він зовсім уже не цікавився бюровими справами. Він був увесь час зайнятий будуванням поверхових галерій довкола свого бюра. Свинок було вже 4064. Вони множилися далі щоденно з найбільшою прецизією.

Негайно після першого листа ревізійний відділ вислав другого, але Флейннері був надто зайнятий, щоб його прочитати. По другому надійшов третій лист, а потім телеграма: „Помилка при обрахованні свинок. Візьміть оплату лише за дві свинки по 25 центів, разом 50 центів. Усі інші, не рахуючи, видати відборцеві.

Флейннері прочитав телеграму. Потім поїхав усю дорогу радіючи, до Моргавза. Але перед брамою став, мов вкопаний. Там висіла табличка: „Винаймається“. Дім був порожній. Флейннері чим скоріш повернувся до бюра.

В час його неприсутності народилося нових 69 свинок. Він ще раз поїхав до Моргавза і там довідався, що цей виїхав з міста. Повернувшись, Флейннері стверджив, що побачило денне світло нових 206 свинок. Він телеграфував до ревізійного відділу: „Не можу нічого стягнути. Власник виїхав з міста Адреса невідома. Що робити?“

Один службовець ревізійного відділу, прочитавши телеграму, засміявся. Флейннері, мабуть, божевільний. Він мусить чайже знати, що в такому випадку треба посилик завернути. В цьому сенсі він зателеграфував йому.

Флейннері взявся до роботи. Хлопці, що він їх прийняв був на працю — їх було вже шість — заходилися: будували скриньки й пакували. Скриньки з морськими свинками повінню плили з Весткоту до Франкліну. День у день. Протягом тижня заладовано 280 скриньок, і, не зважаючи на це, бюро мало на 704 свинок більше як у день, коли почато вантаження.

З Франкліну наспіла телеграма: „Перервіть висилку. Магазин переповнений.“ Флейннері лиш на хвилину

перервав, щоб зателеграфувати: „Не можу перервати!“ Найближчим потягом приїхав інспектор товариства із завданням припинити висилку за всяку ціну. Приїхавши на станцію, він побачив товаровий вагон на бічних рейках. Зблишившись до бюро, він побачив вантажний самохід, що стояв перед входовими дверима. Шість хлопців виносили з бюро коші, повні свинок, і висипали на авто. В середині стояв Фленнері без маринарки й різав капусту. Він поглянув з ненавистю на інспектора:

— Ще один віз, і тоді я позбувся. І ви не побачите мене вже ніколи з морськими свинками. Мене ні, напевно ні! На другий раз я знатиму, що свині є освоє-

ними домашніми звірятами, байдуже якої вони породи, і що до них стосується найнижчий тариф.“

Він знову взявся із запалом до праці. „Приписи приписами, але коли справа про живі створіння, тоді до чорта з приписами. Поки я керую бюром, свині є для мене освоєними домашніми звірятами, коні також, леви й тигри і гірські кози є також освоєними домашніми звірятами. І до всіх них стосується тариф 25 центів.“

Побачивши, що залишилося вже тільки кільканадцять свинок, Флейннері задоволено засміявся.

— А все ж, — сказав він — могло бути гірше. Що я робив би, коли б це були не морські свинки, а слони...

КИТАЙСЬКА АНЕКДОТКА

Здалекої дороги приїхав конем чоловік, щоб відвідати своїх знайомих. Хоч на подвір'ї знайомих було чимало курей і качок, усеж вони заявили, що не сміють попросити гостя до обіду, бо не мають що поставити на стіл. Почувши це, гість вийняв ножа й замахнувся, щоб убити свого коня й поживитися його м'ясом.

— Але ж, пане, — зупинив його господар, — якщо ти уб'еш свого коня, як тоді повернешся додому?

— Нічого, — відповів гість, — я позичу собі в тебе курку або качку й на ній поїду.

Читачі про „Ми і Світ“

Начальний пластун, проф. Северин Левицький: Журнал „Ми і Світ“ заслуговує на поширення. Мені особисто подобалися описи подорожів і чужих країв та загадки, не говорячи вже про пластові репортажі. Я хотів би, щоб ті жанри завжди належно брати до уваги.

Проф. Юліян Каменецький (Чікаро): „Ми і Світ“ цікаво редактований журнал. Особливо молодь залюбки читає. Формат практичний.

о. Лука Салук: Зміст 1 числа дуже займаючий, головно з перевживань наших людей у неволі цілантаторів, на Гонолулю. Річей з географії та історії езотичних народів — як найбільше: от хоба б із життя-буття первісних мешканців Америки — індіан, з життя фавні морських глибин тощо. Нехай Господь помагає у започаткованому ділі. Геть партійні свари! Звернім увагу нашу на твори світу Бога.

о. Ярослав Федунік (Канада): Журнал „Ми і Світ“ і формою, і змістом, є наскрізь модерний та відповідає впovні сьогоднішнім вимогам читача. Я вірю, що коли він далі буде втриманий в такому тоні, то скоро пошириться між нашими людьми і сповнить своє завдання.

П. Плакида (ЗДА): На добрий підмінок впав редактор, бо справді в нас такого журналу ще не було. Щастя Боже!

о. Йосиф Теліжин (Канада): Цікава тема, легкий стиль та незвичайні світlinи мене захопили. Дай, Боже, гарного успіху та розвитку!

П. С. Романко (Англія): Чотири перші числа „Ми і Світ“ я одержав. Зовнішнє оформлення і зміст мене справді захоплюють. Бажаю лише, щоб цей журнал і на далі був держаний у такій же формі.

П. сот. Б. Панчук (Англія): По отриманні Вашого місячника „Ми і Світ“ можу з приємністю ствердити, що він своїм виглядом, форматом і змістом є одним із нечисленних наших друком розповсюджуваних публікацій західного модерного зразка і може бути широко побажаний серед кіл нашої громадськості на чужині.

П. П. Шагай (Бельгія): Ваш журнал є дуже цікавий своїм змістом, він зацікавив мене з першої його появи, а ще більше мою дружину. Дуже широко витаємо появу кожного нового числа.

П. Григорій Тадра, Курітіба (Бразилія): Я отримав два числа Вашого цінного журналу. Прошу прийтися до відома, що на протязі 50-літнього моого перебування тут у Бразилії, такого у нас ще не було. Буду старатися помогти, що буде в моїй силі, поширити його розповсюдження між нашою еміграцією тут, у нашім стейті Парани. Ваш журнал буду оплачувати, щоб і моїм дітям залишити цей скарб.

